

De hæreticis, horumq; simillimis hypocritis hîc potissimum fieri mentionem arbitror, quanquam & de cæteris omnino mundo deditis in æde domini, & criminosis. Hi quidem omnes cùm rerum mundanarum cupiditatibus atque ambitioni (ut alij cœlestibus incumbunt disciplinis) studeant, in illisq; occupentur: non fictam de se dant significationem, se mundi illecebris detineri, atque illius adblandiri persuasionibus. Iccirco de diuinis rarò & fictè, de corporeis, deq; sensus oblectantibus, ut assiduè, sic ex animo loqui consuevere. Oro, si quem audieris de aucupio, plagisq; obtendēdis per saltus, aut de canibus in uenatione certis in insidijs collocandis, libenter eloqui, nōne talem hominem uenationi deditum iudicabis? Idem de cæteris disciplinis, uel artibus, uel flagitijs quoque censerî potest. Insaniunt fermè homines hisce in bellis, quæ nostra nunc ob scelera continuè experimur, commemorandis. Vidi ego aliquando uel ipsos alioqui grauissimos senes ac Patres etiam cum pueris, non modò inter ipsos mutuo de dubijs bellorum euentibus ita iratè rixari, ut nihil unquam ineptius, magisq; à sua professione alienum uiderim. Tanta nunc est partium eiusmodi defensio, addo & dissensio. Quid si audias etiam non paucos, forsan & religiosiores, sic Turcas appetere, ut penè Christianæ illos poenitere dicas religionis, nisi ex his appareat, qui nostrorum principum insupportabilem obijciat dominatum, atque calamitosas è uita pauperum erutas exactiones? Scilicet à pietatis atque adeo Christianæ Republicæ inimico clementiam expectare debent Christiani. Turpissimum sanè istuc est desiderium, ac spes impia. Non hîc tamen tyrannidem aut arrogantissimum quorundam superciliū in magistratibus probare est animus, sed nostram execror indignationem, rerumq; nouarū studium, quod eò nos aliquando impellit amentia, ut omni abiecta de Deo

confidentia, nihil ultra quàm quod oculis cernimus corporeis uel cogitemus, uel spe certa præstolemur. A deo imbecillis nostra facta est de futuris bonis persuasio ac fides. Quorsum igitur istæ à nobis? ob id quidem, ne illius quempiam fautorẽ esse factionis dubites, cuius ipse defensor est, ac tum uerbis, tum factis se cætæ ipsi consentaneis assertor. Qui mundo fauent, de illiusq; libenter ratiocinantur cõmodis & uoluptatibus, quid anceps es? Mundana hi absque dubio contaminati sunt heresi. Alij contra cœlestibus ornati dotibus, in diuino uersantur lumine, Deoq; placidissimè fruentes, nullam aliam profitentur in terris factionem, præter illam, qua unanimes in Deo conquiescunt: quiq; in mundo cum mundi odio uitam ab omni externarum rerum strepitu remotissimam uiuunt. Hi quidem cum Ioanne, ut uerè, sic fidenter de se illud attestari possunt: Nos ex Deo sumus. Felicissima hæc est professio, illisq; prorsus necessaria, quos summa nunc celebritate cogi ad synodum Tridentinam maxima omnium expectatione (modò non deludamur) inspicimus. Secus, ne accedant moneo. Nam ubi de reformanda Dei religione habenda erunt comitia, nihil planè agent uocati, nisi ex Deo sint, acciti nimirum à Christi spiritu, qui fortior est, quàm qui in mundo est, ut uidimus. Obserua quanta illis, qui *suauissimo* Christi ducuntur spiritu (ut eos fore non dubito) credita sit fiducia & uirtus ex consequentibus.

Qui nouit Deum, audit nos: qui non est ex Deo, non audit nos. In hoc cognoscimus spiritum ueritatis, & spiritum erroris.

Necessè est, quòd legislator, aut aliàs Dei uoluntatis interpretres, ea præditus sit doctrina, in spargendoq; Dei uerbo liberalitate, ut qui audiunt à gustata iam suauitate spiritus non exhorrescant, sed ardentiores facti, uiq; di-

uini

uini uerbi auditi in incepta iam professione firmati, ea erga eruditores tum beneuolentia, tum opinione afficiantur, ut sibi persuadeant ipsum Deum esse, qui doceat, cum illos aut è suggesto, aut in concilijs & synodis sacram legem interpretantes audiunt. Sed hinc in primis uita concionibus respondeat. Alioquin impurè uiuere, & euāgelicam uelle etiam inuitis obtrudere puritatem, haud scio stultūmne sit magis, an ridiculum. Maxima ea est doctoris laus, cum qui audiunt, ex Deo illum esse non ambigunt. Sic noster erat Ioannes, sic Paulus, qui de se illud dicere non uerebatur: An experimentum illius quæritis, qui in me loquitur Christus? Sic denique omnes erant apostoli, quibus quencunque peragrassent locum, illa erat cordi præceptio. Nolite præcogitare quid loquamini, sed quod datum uobis fuerit in illa hora, id loquamini. Num putas concionem illam Petri habitam in templo, tam præter cæteras & celebrem & eruditam, piscatoris ingenium, an lumen supernè infusum præ se tulisse? certè de huiusmodi piscatore sic legi audio, quòd Petrus repletus Spiritu sancto loquebatur ad eos, nempe dynastes atque alios populis formidabiles. Qui nouit, inquit Ioannes, Deum (nouit autem quisquis amat) nobis quoque, qui cœlestia, qui æterna, qui Deo digna edocemus, auscultat, sentitq; nos à Deo missos. Contraq;, qui ex Deo non prodijt, ab illius etiam abhorret doctrina & uita, qui contrario prorsus ab ipsis ordine ac more suorum informat uitam. Siquidem pro luxu continentiam, pro auaritia benignitatem, pro ambitione ignomiam, pro uoluptatibus mundi contemptum: & crucem non solùm docet, uerùm etiam ita serio præcipit & inculcat, ut fermè nihil aliud suis in præceptionibus indicare uoluisse uisus sit, quàm uiam uitæ arctam esse, difficilem, ac planè humi pressis inaccessibleem. Hæc ignorant qui ex Deo non sunt: & nihilominus

nus hisce & similibus indicijs quinam à Dei spiritu ueraci, quiq; à doloso gubernantur, dignosci possunt. Non sunt sanè absque optima gerendarum rerum providentia spiritus negocia. Tantum uerò abest, ut temerè inconsultòue quidpiam aggrediamur, ut prudentem quoque adhibeamus cùm quid agendum sit diligentiam, tum consilium, tum deliberationem. Attende spirituum selectionem, de qua sic suprà: Probate spiritus si ex Deo sunt. Etenim in capescenda spiritus doctrina illud in primis curandum, ne errores pro rebus certis imbibamus. Iccirco haud parum quidem interest qualem quis habeat institutorem. Qui aquas à sincero haurit puteo, is tuto bibit, qui à coenoso & immundo, facile periclitatur. Eundem ferè est inuenire morem in his, qui docent alios. Si è puro sanctoq; condoces faciunt doctrinæ fonte, quæ Dei sunt, purus sanctusq; infunditur riuus in auditores. Si à contaminato, en lues errorum, en mors, en orbis confusio. A spiritu porrò erroris quid recti? quid, quod lumen præbere possit cæcis, expectatur? Id quidem non ignorare possumus, ab huiusmodi tetro spiritu ac pernicioso germina illa mortifera gigni, quæ carnis opera à Paulo nuncupari legimus. Cui tamen pars maior hominum, quia blanda, sensusq; oblectantia pollicetur, inhærescit magis, quàm illi alteri, de quo tanquam amne lucido salubres eæ manant scaturigines, de quibus ita Paulus: Fructus spiritus est charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. Aduersus huiusmodi non est lex. Optimè sanè: nam lege quomodo indigent humana, quibus dux est spiritus Dei, & comes? habeant, qui spiritui erroris adhuc parent non inuiti, ab illoq; uitæ dediscant integritatem. Nos interea loci quid spiritus sanctus dicat Ecclesijs audiamus.

Charissimi

Charissimi diligamus nos inuicem, quia
charitas ex Deo est.

Haud multo post Deum charitatem esse definit Ioannes cum dicit: Deus charitas est. Vnde duobus omnino modis de charitate Dei ratio cinari possumus. Altero quidem, quo dicimus uim illam in Deo esse amoris, qua non tantum nos diligit, uerum etiam id efficit, ut nos quoque inter nos mutua prosequamur beneuolentia & charitate. Vnde in sequentibus ita ait, Si sic Deus dilexit nos, & nos debemus alterutrum diligere. Creatura hæc est charitas, ut eam appellant nonnulli. Altero autem modo de Deo sic loquimur, ut ipse charitas eadem sit, increata illa quidem & diuina, ut cætera planè, quibus ad naturam Dei utcunque exprimendam uti solemus. Atque ea est, qua ipse totus per se amabilis, res omnes, quas summa condidit charitate, & probat, & diligit. Vnde non absque arcanorum mysterio uox illa est toties repetita in rerum uniuersalium creatione. Et uidit Deus quod esset bonum. Suum qui ipse amauit opificium ab initio sapientissimus opifex. Sed iam hinc mihi animaduerte: quomodo diuinus interpres & theologus (ita illum diuus appellat Chrysostomus) refocillato quasi cursu, rem eandem, ad attingendam quidem stadij metam necessariam, crebro repetit, adducitque assidue in Circi medium & scenæ. Etenim facta spirituum digressionem, simul & antichristo tanquam mimo spectatoribus execrato uix ostenso: declaratoque cui nostram debeamus è tam cruenta concertatione cum mundo uictoriam, ad charitatem iterum celebrandam redit: Diligamus, ait, inuicem. Causam uerò mox intulit, Quia charitas ex Deo est. Rursus tantilla hac, licet absoluta, non contentus finitione uir sanctus, latiore aliam ceu supradictorum epiphonema subiungit.

Et

Et omnis qui diligit, ex Deo natus est, & cognoscit Deum: qui non diligit, non nouit Deum, quoniam Deus charitas est.

Natiuitas eiusmodi, qua animæ per amorem, seu illum quo à cœlesti Patre diliguntur, siue quo ipsæ, quasi filia Sion uagæ collectæ, illiq; connubio copulatæ, ex Deo nasci feruntur, gratuito infunditur: & quam nihil aliud esse ducimus, quàm sui sancti spiritus accessum, atque ignem: quo urente purganteq; in eam refunduntur formam & faciem, ut primo illo abiecto ortu, qui ab Adam ueteri prodierat (quod est ex sanguinibus nasci) renouantur in Christo, altero nimirum Adam ac nouo. Atque hæc omnia gratis. Gratísne inquis? Gratis aio: alioqui si aut legem, aut merita, aut uires humanas ea in renouatione concurrísse putas, iam mihi turpera deformemq; depinxisti animam, non eam, quam purgatam, ex mortuisq; experrectam à Christo solo recepimus. Id totum perfecit negocium Christi sanguis, quò non ambigas absque sanguine (ut citat Paulus) non fuisse remissionem. Quæ quidem remissio ille ortus est felicissimus & æternus, de quo sic suo in euangelio Ioannes: Et dedit eis potestatem filios Dei fieri. Qui uerò hi sint, qui tam magnifico donantur ortu à Deo, reor illos esse, quos ex Deo ipse per gratiam nascituros præuidit. Non ex uoluntate, ait, carnis, neque ex uoluntate, seu uoluptate concupiscentiæque uiri, sed ex Deo nati sunt. Hi uere Deum norunt, hi amant, hi (quæcunque accidant) in fide I E S U Christi perstant immobiles. Atque hæc omnia, ut etiam atque etiam dicam, gratuito. Verùm quo ardentius tam tui amantissimi diligas Patrem & benefactorem, illud quoque in mentem ueniat, imò ueluti signaculum æterno tibi alliga memoratu, figeq; animo, quòd sicut tua in uocatione ac iustitia, qua gra-

tis iustificatus es per fidem, nihil quod tuum esset requisiuit: unde neque merita, neque uires humanæ, ut nuper diximus, in tam excellenti munere, uti est iustificatio, locum habuere: sic dato gratis beneficio, teq; per gratiam innouato, iam te uult suum esse tuo in negotio cooperatorem. Vult quoque id quod prius detrectauerat, nempe tuum studium, tuum conatum, tuum arbitrium, ac tuam, quæ antea fuerat rebellis, uoluntatem; Tandem te totum tua in re minimè deesse quærit. Aliter enim à filiis iræ (ita eramus ante uocationem) & pœnæ, quid harum rerum, quæ nullæ prorsus erant, ab illoq; qui ideo gratis iustificatus est, quo arctiori illum sibi Deus deuinciret obligationis nodo, proferri potuit? Ergo qui non diligit, ut senex inquit noster, non uocationem, non (unde oriri debet amor) uitam sibi gratis conciliatam. Nanque ipse non tantum nos amat ut cæteri solent amici, sed & ipsissimus amor est & charitas. Quòd si quis adhuc tam cæcus est atque incogitans, ut hæc apertissima non uideat: id saltem mecum pertractet animo, expendatque diligentissimè, quod nescire flagitium censetur inexpiabile. Quid istuc, oro, est?

In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam filium suum unigenitum misit Deus in mundum, ut uiuamus per eum. In hoc est charitas, non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos, & misit filium suum propitiatorem pro peccatis nostris.

In his uerbis, nisi prorsus hallucinor, totam mihi uideor deprehendisse salutis humanæ rationem. Vnde mirari haud

haud satis possum, tam necessariam cognitionem in hoc loco sic leuiter ab expositoribus præteriri. Clara & facilia sunt hæc, aiunt quidam ex ipsis. At mihi contrà euenit, homini certè hebeti ac tardo. Rerū enim omnium, de quibus nunc ferè cōtrouerfantur homines, ea difficilima mihi semper uisa est, quæ in iustificationis origine & modo uersatur: eoq; intricatior apparet, quò hætenus copiosiore[m] hominū partem ad hunc impegisse lapidem nonnullis est persuasum. Neque tamen hac mihi de re plura scribenda esse iudico, ob multa: sed eo potissimum, quòd tum ab alijs, tum à nobis quoque his in commentarijs, ac in illis, quæ in psalmos ociosi scripsimus, multa sunt dicta, dicenturq; à Patribus, religiosissimeq; opinor tractabuntur: quibus sanè ad concilium accersitis nulla in primis constantior debet esse unà conueniendi cura & ratio, quàm ut omnes in unam conspirent religionis sententiam, degantq; tuto in Deo. Quod uix quidem obtineri posse, arbitror, dum tanti ponderis moles nutat adhuc (quod aiunt) in bilance. Dicam interim cum Hieremia, Scio domine quia non est hominis uia eius, nec uiri est ut ambulet & dirigat gressus suos. Non iccirco quidem uastissimum illud gratiarum mare Deus misericordiam impartitur homini, quòd ipse homo sic uelit aut expetat: sed iam uult, quoniam à Dei clementia motus adiutusq; in eo aptatur, ut uelit bonum. Et certè non hîc opus est dissimulatione. Nemo ferè tam sui parum compos est, qui id omnino in se non periclitetur, quod ait Salomon, Præparatur uoluntas hominis à Deo. Cuius id proprium esse non nescimus, mentem hominis uagam, à uiaq; iustitiæ decerrantem admonere, reprehendereq; à fuga: & ut se possit colligere, ad inuitantemq; gratiam redire, uires ac robur animi suppeditare. Tantum homo stimulos illos perpetuos Dei non paruifaciat. Quare, inquit, moriemini do-

mus Israël? Reuertimini & uiuite. Itaque qui audit dicat, Venio. Atque hunc ad modum incipit posse aliquid anima, quæ à Deo mota, posse desiderauit. Hæc est origo iustificationis, id salutis initium, nempe gratuita Dei uocatio. Ipse nanq; prior dilexit nos, cooptauitq; in suos anteaquam id uelle idonei essemus. Si te porrò inuocatum quereris, erras. imo id magis doleat tua te sponte in reprobum ita traditum esse affectum, ut ea quæ non conueniant (ut ait Paulus) & uelis & facias. In hoc est charitas, ait Ioannes, non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniã ipse prior dilexit nos. Nullo, ait, nostro prouocatus officio aut merito Deus ita percupide nos amauit, ut filium suum tanquam uenale mancipium pro nobis redimendis exponeret. Nos certè à Deo auersi mundum pro Deo habebamus, illiusq; delectati lenocinio, quæ sensum tantummodo alliciebant, sequebamus attoniti. Qua de re cùm ius suum in nos Deus meritò exercere posset, noluit tamen, sed nouum excogitauit amoris genus. Misit ergo proprium è coelis filium, nõ illum quidem tanquam paternarum offensionũ ultorem: sed uiuam hostiam, uiuum libamen, propitiationemq; efficacissimam, & pretium pro sceleratis atq; illis ipsis sibi infestissimis in illo exoluit. Ecquis unquã ad hunc amauit modum? Sic sanè fuit, ò mundi antistites, Dei charitas erga nostrum genus. Nulla hîc auditis compensari merita, nullam uirtutem, nullas oblationes, nullum studium. sola atq; una omnino id totũ absoluit negotium Dei clementia. Quis tam beneuolum non (ut sic dicam) redamaret dominũ? Illi profectò noster omnis debetur amor, qui filij sanguine iccirco & morte nostrã redemit uitam, illi quo deinceps, haud mundo amplius ut prius uiueremus. Illius enim facti sumus iuris, qui tanti nos emit, quanti æstimandus est Christi cruor. Cæterùm si Deus, qui bonorum nostrorũ, ut inquit Dauid, non eget,

neque

neque in referenda gratia nostrum requisivit officium, aut quidpiam exegit operis, tantopere nos ultro dilexit, ut diximus: debemus certè & nos inter nos mutua ad illius exemplum prosequi charitate. At uide consentaneum ad ea quæ dicta sunt additamentum.

Charissimi si sic Deus dilexit nos, & nos debemus alterutrum diligere.

Surdísne canit tibicen spiritus? Quàm uereor ut *cautibus*, *stipitibus*ue, nedum surdis hominibus occinuerit tam suaui odor. Verùm hæc millies nequicquam repetita prætereamus, satisq; sit nobis in præsentia admonuisse, quòd ut Deum ipsam esse charitatem & credimus & fatemur, & nisi plumbei sumus, experimur: ita odia discordiasq; à nequam esse dæmone non ignoramus. Vnde qui ex Deo nati sunt, se mutuo in *Christo* diligunt: hoc est, eo quo ipse docuit, réque ipsa præstitit, tum modo, tum ratione diligunt. Contrà qui ex aduersario illius immanissimo dependent, ut ipse quidem & Christum, & eos qui Christum imitantur, acerbissimo insectatur odio: ita illi homines uel eos maximè qui probitati adhærent ac religioni. Sint enim uero, ut uis, illi quos diximus à nequissimo pendere spiritu, uel religiosi, uel præclarissimis ornati moribus & uirtutibus, si factiosi sunt, atque ob odia & similtates in alios conceptas inquieti, dæmones sunt (ut ita dicam) humana induti effigie. Talis sanè fuit Cain in fratrem, talis in parentem Absalon, talis demum Iudas proditor in Christum domini: qui porrò Dei filius uisibilem se propterea mundo præbuit, quò exemplum dilectionis esset nobis ac forma: quanquam certe

Deum nemo uidit unquam.

Compertior res est, quàm ut luce egeat, Deum, uti in
sua

sua est natura, neminem unquam oculis uidisse corporeis, nec uidere posse. Sic Deus ipse ad Moſen loquitur: Non uidebit homo faciem meam, & uiuet. Non quòd facies illa, quæ est facies uitæ, ut ait Niſſænus, cauſa fit mortis uidentibus: ſed quoniam, tametſi uiuificet natura, proprium eius tamen eſt, ut omnem cognitionem tranſcendat. In hoc Deus uidetur, ut nunquam reſpicere ad eum ceſſes. Hæc ille. Quòd autem legimus Deum nonnunquam uiſum à Patribus, ea umbra erat, ac quædam diuini fauoris, præſentisq; numinis atteſtatio. Vnde illud eſt celebre: Facie ad faciem locutus eſt nobis in monte. Quod ſic intelligitur: Deum ſcilicet ſigna illis ita euidentia exhibuiſſe, ut negari minime potuiſſet, quin re uera Deus ipſe fuerit. Ita alios aliàs tropo nimirum uſitato in ſcripturis, Deum, ſeu aliquam illius gloriam, uidiffe affirmamus. Quod euidentiffime à Ioanne declaratum ſuo in Euangelio legimus, cùm illud citans Eſaiæ, Vidi dominum, ita ſcribit: Hæc dixit Eſaias, quando uidit gloriam eius. Gloriam hic Dei, crucem Chriſti interpretantur, & mortem, ut aliàs expoſuimus. Quapropter cùm iſtiusmodi occurrunt ſchemata in ſcripturis, noſtra penitus auertenda eſt mēs à craſſitie literæ, ne Dei maiestatem ſubſtantiamq; noſtris hiſce moribundis oculis ac luſcioſis inſpectabilem, nobis obuiam poſſe eſſe opinemur. An uerò aut Paulo, aut Moſi, qui Dei gloriam atque eius faciem uidere cupiens, ab ipſo audiuit, Non uidebit me homo & uiuet, ea contigerit prærogatiua, quæ nemini unquam, uideant alij. Ego interim cum Ioanne illo, qui ſupra pectus domini I E S U in cœna recubuit, ſecretaq; hauſit cœleſtia, dicam, Deum nemo uidit unquam. Quòd ſi tamen illum in nobis eſſe manereq; contendis, non contradico, modò id fatearis, corporeis illum aſpectibus haudquam poſſe inſpici, ſed ſpiritualibus, ac mente, capace

quidem coelestium illuminationum, atq; acie illa sublimi amoris, qua in ipso ardemus. His itaque obtutibus, quandiu in carcere hoc tetro animæ uiui datur, ut cunque cerni potest Dei præsentia : reuelata uerò facie, ac sine inuolucro, maiestatem illius contemplari, exutis id iam carne animis seruatur. Quanquam neque illis quidem pro rei magnitudine ac ratione, integrè. Melius tamen quàm nobis, qui mole adhuc inertis sensuum grauati, superuestiri cupimus. Indicia quædam igitur in nobis insunt efficacissima, quibus an Deus in nobis sit, deprehendi potest. Sed illud omnium maximum ac magis euidens, si abiectis odijs omnes in Christo dilexerimus. Vt enim humana mens aut animus corporeo nequit intuitu uideri, sed suis duntaxat comprehenditur motibus atque actionibus: similiter Deum in nobis esse, non oculis huiusce generum uallo obductis, tectisq; ciliorum artificio, sed fraterna ex charitate ac ui illa amoris insigni, quæ etiam ad ipsos extendi debet inimicos & immeritos, sentimus. Siquidem absque Dei præsentia nemo sic unquam alium amauit, imo ne se ipse quidem sincere. Ergo

Si diligamus inuicem, Deus in nobis manet, & charitas eius in nobis perfecta est. In hoc cognoscimus, quòd in eo manemus, & ipse in nobis, quoniam de spiritu suo dedit nobis.

Felicem reciprocationem, Deum in nobis, nosq; in Deo uicissim esse, & id quidem sacro illius spiritu conciliante. Qui sanè spiritus ad eam nos promouēs dilectionem & charitatem, quæ Deus ipse est, lumen quoddam mirificum in nobis ac rarum notionis plane diuinæ infundit : qua cernimus uerè illum in anima residere, in qua
amor

amoris, qui nullo immoderato imbutus affectu, totus candidus est, & sanctus, resideat. Huiusmodi quidem dilectionis gradus perfectissimus est, necessarius tamen, si quis alius. Vnde non iniuria perfecta hic charitas à Ioanne dicitur: Et charitas, inquit, eius in nobis perfecta est. Nam benemeritos, & illos, qui gratiam referre possint, benevolentia prosequi, atque ipsam communibus & usitatis officijs testari, uulgare id genus est amoris, communéque nobis cum cæteris è uulgo hominibus, ne dicam ethnicis ac infidelibus. Ad alium proinde amoris gradum, & eum quidem excellentiorem, quàm qui angustijs huiusmodi arctari debeat, suos uocauit affectus Christus, quando ultrò dilexit, quando aduersarijs, quando alienis, quando ingratis, quando ipsis suis iratis ac sæuis persecutoribus non destitit suæ incomparabilis ad omnes dilectionis indicia impartiri. Talis fuit in Christo amoris uirtus, talis charitas, talis benevolentia erga homines significatio. Num aliud maius requiri potuit amoris signum ab illo, qui pro te mortuus est? Atqui fortunarum homines, & hi amici, possunt quidem inter sese damnum perpeti, atque subinde resarcire: Sed qui uitam erogent pro inimicis, ut erogauit Christus, aut nulli, aut rari. Ergo à domestica charitatis inter nos consuetudine, usuq; per spiritum sanctum nobis datum conciliato, cognoscimus, ut inquit Ioannes, quòd in Deo manemus, & ipse in nobis.

Et nos uidimus, & testificamur, quoniam Deus pater misit filium suum saluatorem mundi.

Non multum adeo esset, opinor, Deum fateri suum delegasse filium in terras, nisi & eundem ipsum filium salutem non tantum mundo communiter uniuerso, sed

& sibi quilibet particulariter attulisse crederet. Ex qua quidem asseueratione illa nascitur admirabilis in anima tum certitudo, tum fiducia, tum maximè consolatio & gaudium, de quo sic Virgo: Et exultauit spiritus meus in Deo. non Deo, inquam, illo solùm, cui etiam ipsi assurgunt Dæmones, ac tremebundi parent illius dicto: sed in Deo salutari meo. Talem proculdubio persensit in spiritu afflatum apostolus, ac uim fidei, cùm illud scripsit, Christùmque appellauit saluatorem mundi. Cùm nominat mundum, rem prorsus perditam, atque cœlesti parenti odiosam & detestatam intelligit. Nos tantæ (ait) rei spectatores fuimus: hisce accepimus oculis, audiuiusq; unde de re multifariam à maioribus prædicta, assertaque testimonijs sermonem facimus, testificamurq; Dei filium, quo mundum seruaret, ad terras has nostras contaminatissimas descendisse: & ut concludam,

Quisquis confessus fuerit, quoniam I E S V S est filius Dei, Deus in eo manet, & ipse in Deo.

Animaduerte ex suprâ memoratis, quomodo una omnino sit assertio, Christum I E S V M fateri esse Dei filium, & charitatem Patris haberi. Siquidem ab eodem utriusque assertionis fonte eadem manat conclusio, Nos utique in Deo esse, Deumque in nobis. Sic suprâ. In hoc (nempe ex dilectione) cognoscimus quòd in eo manemus, & ipse in nobis. Modo uerò. quicumque confessus fuerit, quoniam I E S V S est filius Dei, Deus in eo manet, & ipse in Deo. nihil beatius audiri potest. huc quidem nostra omnia connituntur studia, curæq; euigilant in eo cunctæ, ut Deum tandem obtineamus. Quid si aliò nostras diuertimus cogitationes? quid si animum diuinarum rerum participem & capacem,
pressum

pressum humi detinent nonnulli? ô insaniam, ô curas nequicquam susceptas, ô homines (si qui sunt tales) frustra in mundo natos. Infœlicissimum profectò id est genus crucis, in quo quis maximis ultrò confectus curis, atque immensis negotiorum solitudinúmque agitata intemperis, nihil præter mundum cogitat. Is sanè mundum, non Deum, & colit, & uti domicilium sibi sempiternum & immortale habitat. Quin potius ab ipso tanquam ab agresti domino (ut ait quidam) & duro habitatur possideturq; , mancipium factum fortunæ miserandum. Ad consimilem se habent modum hi etiam, qui seruitutis Dei prætextu ac religionis mundo seruiunt, illiusq; irretiti laqueis, eò trahuntur, ubi turpes sui magis uigent affectus & appetentiæ. Hi quidem charitatem Dei non habentes, neque quanti æstimandum sit redemptionis humanæ pondus & grauitas, ne per transennam quidem intuentes, absque fide in Deum uitam degunt quemadmodum inquietissimam, ita flagitiosam, ab omnique pie & sancte uiuendi ratione prorsus alienam. Cæterùm confessio istiusmodi de Christo, ac fides, qua illius desiderio atque amore flagrantes, ipsum fatemur esse **I E S V M**, eò potissimum tendit, ut confiteamur Deum incomprehensibili motum charitate, filium suum unigenitum ad terras destinasse: non ut illas quidem iudicaret, sed quo fœdis ipse, nequissimisq; obnoxius iudicijs, homines iam perditos de manu assereret hostili, ut probè exactéque asseruit. Vnde illud protinus emerfit beneficium, quod uictus à contaminatissimi, atque adeo sæuissimi uictoris hasta gratis ereptus, in libertatem filiorum Dei ascitus sit, cooptatusq; in illius satellitium & familiam. Quapropter ex seruis, uilissimáque mediastinorum coluue emancipatus, non modò liber effectus est, sed etiam filius, & is quidem selectus bonorum cœlestium

hæres ac possessor. Qui sic credit, habet testimonium Dei in se, nempe charitatem Patris : qua habita, habetur & fides illa, de qua iam diximus nostrum oriri erga Deum amorem. Ex quo sanè dono felicissima ea prouenit uicissitudo, ac reciprocatio, qua mutuis quibusdam amoris stimulis inter Deum & animam fit unum ferè & domus & habitator. Hi effectus sunt charitatis, hi stimuli amoris, hi ardores, noti quidem illis tantum, qui ad diuina potiunda munera per coelestes purgantur illuminationes. At eæ foedis nequaquam impartiri solent diuitiæ suis.

Et nos cognouimus, & credidimus charitatem, quam habet Deus in nobis.

Ex supradictis ulla absque hæsitacione credi debet illum, qui proximum suum diligit, Deum in se manentem habere : neque aliter fieri posse, quandoquidem Deus ipse amor est. Poterátne charitas huberiori commendari elogio, quàm ut appellaretur Deus? Erant forsitan homines Dei munera contempturi, nunquid & Deum etiam? Tantùmne scelus non præuidit apostolus, cùm definiuit charitatem esse Deum? imò præuidit, opinor, futurosq; deterrere uoluit obtrectatores, hisce illos fermè præoccupans uerbis : Video fore aliquando, qui Dei dona contemnent, donatorem quoque ipsum (scelus inauditum) contemnant : nam Deus charitas est. At in uoce charitatis non modò dilectionem inter homines mutuam, uerùm etiam uirtutes omnes animi, atque affectus, quibus Deo gratis reconciliamur, signari uolunt. Verùm in eam dudum deuenimus ætatem, ut illa omnia libenter intueamur, gustemusq; medullitus, quæ uel summis tacta labijs, uulnus afferunt immedicabile. An Dei munera, munera, inquam, illa, quibus antiquos Patres pleno ueluti cornu exuberasse legimus, in pre-

tio

tio nunc sint , illud est indicio , quod tenuis illorum omnino sit usus. Neque id quidem benignissimi contingit largitoris, uel inopia , uel auaritia , uel odio ad homines : sed nostra prorsus euenit incogitantia, & iuncto cum segnicie contemptu, boniq; fastidio. Nihil non iam diuino anteponunt amoris homines, paucis illis exceptis, de quibus sic Esaias: Relinquentur homines pauci: Terra infecta est ab habitatoribus suis, quia transgressi sunt leges, mutauerunt ius , dissipauerunt foedus sempiternum. Hic propemodum tempora nostra descripsit Vates euangelicus. Ita ferè nostræ depicta est facies religionis. Ita nostra infecta est terra , ut inquit Dauid , in sanguinibus, in homicidijs, in fraudibus, in omni contaminatione uitæ, ac libidine. Blasphemias enim uero terrificas in Deum quid memorem? Tales quippe sunt, ut tantam in Deo esse mireris tolerantiam , qui eas ferat. Fert tamen patientissimè clemens Pater , nostramq; quodammodo fert humeris procacitatem. Quis uerò? quoniam nos diligit , quoniam pro filijs licet ingratis adoptauit. Vnde non ab re illud adiecit senex : Et nos cognouimus & credidimus charitatem , quam habet Deus in nobis. Nam proculdubio

Deus charitas est , & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.

Experimento, ait, cognouimus credidimusq; , & factis quoque ipsis (ut potuimus) expressimus Dei charitatem esse in nobis , credendo nimirum in Christum eius unigenitum , atque illius inhærendo doctrinæ , quæ in eo maximè uersatur, ut nos inter nos amemus, quemadmodum ipse nos primus nullis nostris prouocatus officijs, imò potius lacessitus iniurijs , & amauit , & effectus illos mirabiles dilectionis sua in cruce ac morte detexit. Quid mirum? ipse amor est : & qui, ut conuenit , tum

n s

Deum

Deum per se, tum homines per Deum diligit, satis legi facit. Hoc est, Deum, qui purissima atque ad eò æterna est charitas, per sanctè possidet, ab eoque (uide nobilitatem hominis) uicissim possidetur, cum lex spiritus uitæ in Deo nihil aliud sit, quàm lex amoris. Verùm

In hoc perfecta est charitas Dei nobiscum, ut fiduciam habeamus in die iudicij, quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo.

De perfecta consummataq; suis numeris charitate per Deum in nobis iam diximus. Id Dei sanè, haud nostrum, est opus. Qui Deus iccirco in nobis tam mirificum excitauit præsidium, ut simili cum illo exemplo nihil mundi huius principem in die potissimum iudicij extremo pertimescamus: quemadmodum cum ipse non solum non timuit, sed etiam ualidissimè debellauit. Magna tunc erit, opinor, uis illa recordationis cum accersito eoaetòque ad iudicium illud terrificum uniuerso, perfectæ suauissimæq; Dei charitatis in nos exhibitæ ob Christi mortem, & cruciatus, in mentem uenerit. Fuit sanè quidem ut admirabilis, ita maioris in nobis fiduciæ effectrix atque excitatrix. Propterea igitur perfecta consummataque fuit erga nos propter Christi mortem Dei charitas, ne non fidentes essemus in conspectu Patris cum semper, tum præsertim, cum dies illa horribilis tanquam extremus scenæ actus illuxisset. Non est, credo, qui ambigat perfectissimum illud extitisse amoris signum in Deo, quando filium suum unicum pro humano genere redimendo occidi uoluit. Cui porrò tam certum amoris indicium ob oculos assiduè uersatur, quî fieri potest ut is, quamuis formidabile pertimescat iudicium? Tantum illud auct supremus

premus arbiter , ut quemadmodum ille , ita & nos interim conuersemur in hoc mundo , purè scilicet , castè , atque ea in alios charitate , ut in nos ipse : alioqui à nostro facti dissimiles archetypo , deformataq; in nobis imagine Dei per uitæ dissimilitudinem , quomodo iratum irritatumq; , ac minacem feremus iudicem ? En timor ille turpissimus , qui ob male sibi conscium animum in nobis conciliatus , à fiducia , quam erga Deum esse oportet , miserabiliter exhorrescit. Iudicij quidem diuini trepidatio ex inquinata oriri solet ut plurimum conscientia , animoq; in flagitijs diutino usu inueterato. Et quidem istiusmodi generis.

Timor non est in charitate , sed perfecta charitas foras mittit timorem , quoniam timor pœnam habet : qui autem timet non est perfectus in charitate.

Cùm desides ac oscitantes in his agendis , quæ feruentissimum in anima requirunt calorem , perfectionis uocem audiunt in scripturis , oppidò perturbantur , clamantq; fat esse sibi somno in uia iustitiæ non penitus obrui. Hi mihi illud uelle dicere uidentur , Christi uitam , à qua uel paulum aberrare scelus ducimus non exiguum , ipsis etiam attemperatam esse gliribus , quibus ea est natura , ut maiorem anni partem dormiât : talis enim persuasio nunquam mihi uisa est probabilis. Quòd si quidem cæteris in disciplinis ac studijs languor aliquis , aut remissio , aut torpor , non improbari penitus debet : in cœlestium tamen rerum studio ac exercitatione , quibus animæ purgantur in Deo , fiuntq; per amorem atque uoluntatis unionem cum illo deiformes , omnis detestabilis est segnicies : uel eo maximè , si ultrò assumpta ad tantam impellat oscitantiam & socordiam
nonnul

nonnullos, ut sibi persuadeant, uitam illam, quæ tum odijs, tum oblocutionibus, tum hypocrisi & ambitione tum auaritia, tum (execrabilis mistura) & psalmis, & ieiunijs, & precationibus, atque alijs id genus fidei (quæ nulla in eis est) ornamentis, permista sit, Deo probari posse: illudq; in primis curæ esse numini, ut sues alat & pantheras. Ita illos appellare soleo, qui uitæ sordidæ sunt, ac multijugis, uel criminum uel uirtutum maculis, una facta tum carnis tum mundi tum spiritus farragine, notati. Non eo tamen inficias Christi sponfam polymitam circumamictamq; uarietatibus incedere solitam: sed uirtutum, sed gratiarum, sed donorum spiritus, non uitiorum. An censes neglectum charitatis à Ioanne tum laudari, cum ait Timentes non esse perfectos in charitate? Perinde est quasi dicat, mediocritatem in amore mutuo non requiri, multo minus contemptum aut desidiam. Qui eiusmodi sunt, quiq; segniter ociantur in uinea domini, ad minimam quanque mortis seu poenarum memoriam, trepidant pauidi, iudiciumq; more illorum seruili, qui metu magis dicto utcunque parent, quam reuerentia & dilectione, refugiunt. Cuius sanè dilectionis ea est uis potissimum, ut omni abiecta formidine ac ignauia, quæcunq; iusseris, præsto sit imperanti. Hi effectus sunt charitatis, quam consummatam perfectamq; in suis requirit Christus. Et qui certè ad eum (quæ dixi) modum uel Deum uel homines timet, hoc ipso declarat se nondum muneris istiusmodi affectum esse terminum & perfectionem (quæ eò maior diuiniórque censei solet, quòd ab omni semota est pauoris genere) qui liber non sit, ac uenerationis plenus: ut simili planè metu afficiuntur erga parentes liberi, atq; erga natu grandiores, qui minoris sunt ætatis. Id genus timoris à charitate nascitur: unde illi, tanquam surculus uiti, perpetuò inhærescit. Metus uerò

ille

ille fordidus, qui pœnam, siue ob læsam conscientiam tortores in se habet, longè (ut diuus inquit Augustinus) ab huiusmodi secretus est amoris suauitate: quippe qui pœnarum formidine, horroreque; potius iudicij, quàm amore ducitur, agitque; inuitus si quid mandaueris. Vnde qui tam humili demissoque; sunt animo, illud in primis uerentur, ne parum scilicet exorabilem inueniant clementissimum, qui parum se in alios exhibuerint faciles, atque in condonandis iniurijs liberales. Non audiunt hi quidem Christum, dicit aliquis. Nihil periculosius. At audiant saltem ethnicos, & hos quidem in leuiori genere scribendi occupatos. Sic ex illis quidam, Re ipsa reperi facilitate nihil esse melius, neque clementia. Verùm hi ut lubet, sentiant.

Nos diligimus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos.

Causa quidem totius nostræ erga Deum dilectionis est ipse Deus, qui prior dilexit nos. Saxa proinde rudia, & inertia fuisset ad amorem, nisi diuinus nos amor antea præoccupasset, suaque; perfudisset unctio: qua delibutæ animæ, ex aspera immitique; peruersæ consuetudinis scabricie & durezza, in suauem ac facilem deueniunt morum usum, atque affectuum liberalium, mireque; & in Deum & in homines ardentium. Certè rem nunquam ita eximiam, ut Deus est, amare potuissemus, nisi nos prior ille ad se suo traxisset amore: id munus illius fuit. Sed in amando magna est adhibenda sollicitudo & cura, ne Dei amorem ab illo, quo erga proximos afficimur, separemus: neue illud, quod unum esse omnino debet atque impartibile, dissociemus. Eam ob rem

Si quis dixerit quoniam diligo Deum, & fratrem suum oderit, mendax est. Qui enim
non

non diligit fratrem suum, quem uidet: Deum, quem non uidet, quomodo potest diligere?

Id natura quoque comparatum est, ut animantia suum quæque genus ament, iuuentq; obsequijs, & pro re nata subleuent. Sed longè alia ratio est diligendi in his, qui Christi uitam æmulantur, quàm quæ ad pecudes, aut ad communem hominum consuetudinem spectat. A qua tamen non abhorrens Ioannes sic suum format argumentum: Sit aliquis qui se Deum amare asserat, non contradicam, modò suum hunc amorem amando proximum testetur: alioqui mendacij temerariæq; assertionis infimulari poterit, cum planè id esse minimè possit, Deum scilicet amari, non ita proximum. Nam si fratrem quis suum, eiusdem nimirum naturæ consortem, præsentem, conuictorem, & qui cum necessitudinem etiam naturaliter contrahere iubetur, imò sine illo omnis esset inamœna & agrestis uistæ consuetudo & cultus, non amat: Deum quem nunquam uidit præsentem, amabitne? Haud reor.

Et hoc mandatū habemus à Deo, ut qui diligit Deum, diligat & fratrem suum.

Vanissima profectò nostra esset persuasio, si illum, cuius imperium detrectamus, legesq; negligimus, amare nos posse contestaremur. Iussit enim Deus tum se, tum proximum à nobis diligi. Quare unum sine altero esse non posse adeo uerum est, ut qui secus opinetur, quàm maximo detineatur errore, neq; eum aliter in diligendo ad hunc modum obtinere certum est, atque hi solent, qui capedine aliqua rimosa aut cribro aquas ferre adnituntur, casso scilicet labore ac studio. Amen.

C A P V T V .

OMnis qui credit quoniam I E S V S est
Christus, ex Deo natus est.

Miro nos artificio apostolus ad mutuam hortatur benevolentiam, & charitatem. Nam dixerat, acutissimoq; asseuerauerat argumento in superioribus, homines hominum gratia natos esse: hoc est, necessariò ex communi eiusdem generis conuictu mutuam sibi inuicem debere dilectionem homines. Si (inquit) eiusdem tecum naturæ participem, qui cum familiariter conuersaris imò absque huiusmodi cõsortio & consuetudine uitam, uiueres insuauem, non amas: Deum, quem nemo unquam hominum uidit, quî amare poteris? Nunc uerò alio utens lemmate, sic rem absoluit.

Et omnis qui diligit eum qui genuit, diliget & eum qui natus est ex eo.

Iam diximus, mysteriumq;, ut dedit dominus, aperuimus: Quomodo scilicet qui credit quod I E S V S est Christus, ex Deo is natus sit, nempe per sanctum illius spiritum regeneratus. Cuius afflatu sic in diuinis eruditur, ut in secretioribus quidem atque arcanis diuinitatis penetralibus hæerere, multò minus errare labiq; sinatur. Dei quippe est filius, nedum amicus. At si filius est, num Patrem, atque illos qui ex eadem secum origine processerunt, non amare poterit? Non queunt certè, qui ita prognati sunt, suæ non diligere consortes naturæ, reformatæ quidem in Christo, qui illiusmodi genituræ non modò autor est, sed etiam purificator. Aequè igitur ac nos ipsi amandi sunt hi, quos ex Deo natos esse non ambigimus: non tam quidem quoniam fratres sunt, quàm quòd à Deo nati sunt, iccirco filij. Nam qui per fidem,

dem, illam potissimum qua IESVM esse Christum persuasi sumus, tanquam maturus partus editur, ex Deo, cui filius effectus est, nasci dicitur. Vnde illud omnino necessarium contingere oportet, ut qui Patrem diligit, & eos diligit qui ex illo procreati sunt. Aliter autem non illos unquam amare Patrem dixero, cuius contemnunt filios atque legem, qua mandatur, ut fratres ex Deo quidem genitos ament. Hoc uno sanè indicio, an Dei amantes simus, cognosci poterit, si eius mandata seruauerimus, uel secus. Vide igitur quid suo asuat argumento uir sanctus.

Hæc est charitas Dei, ut mandata eius custodiamus, & mandata eius graua non sunt.

Graua minimè sunt Dei præcepta, sed amanti, sed illi ipsi, qui ex Deo natus sit. Alioqui crux Christi suauissima & leuis, sit non amantibus plumbea, inamabilis, & horrenda. Est'ne in rerum natura tam graue onus & ponderosum, quod amanti leue non uideatur? Atqui absque numero immensas terrificasq; obijcit tum mundus, tum dæmon malorum species. Quid tum? Tantine esse aut mortem aut uitam existimabimus, ut pio à corde diuinum queant excutere uel amorem, uel sufferendi quiduis malorum pro Christo desiderium? Minatur quis tibi exilium, carceres, cruciatus, proscriptiones, mortem tandem: inferat etiam hæc omnia, & alia, si quæ sunt horribiliora. Eò enim facilius leuissima istiusmodi tolerabis mundi terriculamenta, quò purius tuum in Deo collocaueris amorem. Et si quidem talia, quæ natura horrori nobis solent esse ac formidini, fiunt toleratu facilia, quando amauerimus: nunquid asperiora illa censenda erunt atque intoleranda, quæ lex amoris imperabit? Graua igitur nequaquam ea sunt mandata, quæ
sanxit

sanxit amoris Deus, qui tam ardentem nos diligit, ut nobis tributa sit ab eo potestas illius effici filios, natos nimirum (ut inquit Ioannes) ex Deo per spiritum Christi. Nulla itaque damnatio, non solum formido, potest his esse, qui in Christo sunt:

Quoniam omne quod natū est ex Deo, uincit mundum.

Vehementissima est nobis cum mundo rixa, ingensque pugna, & periculosa. Verum neququam timenda est, simul ac longo compertum est usu, quod quicquid ex Deo natum est, uincit mundum, & nos certe ex Deo nati sumus, ergo uincitur à nobis mundus. Argumentum profectò absolutissimum, ac magis uerum, quam si tricus illis logices cornutis cauillofisq; formatū esset, quibus quiduis cuilibet concedere (ni prudens sis) te faciunt. Sed longe alia ratio est argumentandi apud apostolum Christi, quam apud Sophistas. Vincimus itaque mundum (ut centies repetam) quia ex Deo, qui prior illum debellauit, prodiuimus. Vnde iam uictum uincimus, superamusq; prostratum à Dei filio. Cuius uictoriæ & nos consortes effecti, in castris illi fidei militamus: qui, ut uincere possemus, inuictum penè uicit insuperabilis. At quo armorū genere hi, qui à Deo ortum habent, uincunt mundum? Quibus, oro, præsijs? copijs ne bellicis? num tormentis illis, illis inquam tormentis æneis, quæ ad perniciem fratrum nostrorum inuentæ, sono ipso terrifico & horrendo mugitus imitantur æthereos? Non puto. Doctrinæ forsau humanæ atque eloquentiæ iure hæc omni debetur uictoria? Tantundem. Quid igitur? autoritatine? num sanguini? num numero? num ordini? Nihil minus. Ecquid tandem? aræ? fana? sacramenta? ritus id obtinēt? Itidem. At scio unde. En bona uoluntas, en arbitrium, en ieiunia, en eleemo-

I synæ,

lynæ, en assiduæ in Dei templo supplicationes & lacrymæ. Neque has ego tanti facio merces. Dicat itaque sacrosanctus & uates & apostolus, definiatq; quod illud potissimum telum sit, quo mundus is nobis infestissimus confodi possit, atque occidi.

Hæc est, inquit, uictoria quæ uincit mundum, fides nostra.

Obserua in primis ut fidem appellet nostram, quæ alioqui donum Dei sit. Vult sanè Pater æternus, quandoquidem unius facti sumus conditionis cum Christo, ut sui æquè thesauri consortes hæredesq; nominemur & simus, atque ipse Christus, quamuis copia differenti. Is enim illi naturalis est filius: nos per gratiam & adoptionem, cohæredes tamen. Eam ob rem quicquid gratiarum obtinemus à Deo, aut si bonis ditamur celestibus, cooptamurque in consortium filiorum Dei per fidem, cuncta hæc nostra iam sunt, (ut ait Paulus) nos Christi, Christus autem Dei. Et Deus (res mira) quicquid est, totus ad nostra attemperatus est cōmoda. Vnde sua in nobis non aliter cognoscit munera, quàm si nostra omnino essent, non sua. Sed ingratis animantium omnium factus est homo: qui ad tantam nonnunquam delabitur proteruitatem atque audaciam, ut præclarissimis Dei muneribus contemptis, malit usu uitæ turpi ac libidinoso feris ipsis syluestribus assimilari, diciq; mundi mancipium & seruus, quàm filius Dei, quàm Christi frater, quàm bonorum celestium hæres. Ad quæ quidem bona in primis pura fide, siue, ut apertius dicam, fiducia in Deum libera, minimèque nutanti, peruenire se posse aliquando non ambigat. Ideo (ut hîc uides) uictoriam illi ex mundano conflictu acceptam referre non ueretur apostolus. Hæc est, ait, uictoria, quæ uincit mundum, fides nostra: hoc est, Fide (ar-

matura

matura nimirum Dei) uincitur à nobis mundus, profliganturq; aëreae potestates ac principatus. Sed de fide hâc illa dici non arbitror, qua qui interdum imbuti sunt, non solum non superant mundum, sed leui aliquando commissa pugna, dant manus hosti. Hanc aiunt daemones quoque in se habere, ac contremiscere. Habent etiam ex nostris illi, quibus mundus ipse imperat, non paret. Qui uerò hi sint, aut cuiusmodi sint coloris atque habitus, ex ratione uitæ illorum contaminata & fracta deprehendi possunt. Quare aliud omnino requirimus ad assequenda quæ Dei sunt, fidei genus, quod nobis cum dæmone, peruersaq; hominum multitudine minus commune sit & usitatum. Hanc fiduciam appellamus, donum quidem ignotum improbis & flagitiosis. Cuius sanè doni potissima ea uis est, ut in his, quæ pollicitus est Deus, nequaquam herere nos sinat. Etenim Deum nunquam purè, ut conuenit, amare poteris, nisi fidem illi prius habueris; eiq; spe minimè dubia adhaeris. Alioqui uanus propemodùm labor is esset omnis atq; exercitatio, Deum (ut ait Bernardus) dies noctesq; de peccatorum remissione sollicitare, nisi simul quoq; credideris, remissionem peccatorum te ab ipso obtinuisse. Et quidem nunquam me satis intellexisse fateor, quomodo is, qui continuis tanquam excubijs ad assequendum gradum quempiam excellentiorem diuini amoris inuigilat, de his maximè, quæ hosce præuenire gradus solita sunt, animi sit semper dubius ancepsq;, ac nutabundus Dei præstoletur reconciliationem. Nam Deum rogare, illumq; suauissimis huiusmodi, cum oras, bonitatis, misericordiae, clementiaeq; uocibus appellare, subindeq; de illius tum bonitate, tum clemètia, tum misericordia diffidere ac dubitare, nonne tuam etiã in dubiũ uertis factam per Christum instaurationem & salutem? Nonne similis effectus es (ut alius scribit apostolus) flu-

Quis maris, qui uento mouetur & circumfertur? Imbecilliorémne Dei reris esse clementiam, quàm tua potens sit miseria? Dat igitur certò Deus: si quid quod nobis dari expediat, rogauerimus; nihil interim (ut inquit idem) hæsitantes. Atque illud est, unde doctrinam hanc didicit apostolus, seruatoris dictum: Quodcunq; petieritis Patrem in nomine meo, dabit uobis. In nomine (inquit) meo, hoc est, spe firma obtinendi rogata. Quæ tamen illis prædita debēt esse uitæ partibus, quæ petitionibus Deo factis respondeant: nihilq; ne unguē quidem trāsuersum, à Christi uestigijs recedant. Hisce enim adminiculis fulcitur fides, eaq; confidentia, per quam uictores è pugna cū mundo periculofissima discedimus, animatur. Quantum porrò debemus Christo, quantum illius cruciatibus, quantum morti, quantum beneficentię, qui tam stabili nos corroborauit persuasionē, ut contra spem spe impauida concipere illa animo audeamus, quę ab ipso solo sperari par sit. Aliter uerò Christi clemētię ac meritis, proprię nihilominus existimationis & uirtutis admittione, & fidere, & potiolem quoque, sed nō totam tribuere salutis causam, constantis parum est indicium animi, atq; de his, quæ nobis Christi meritum conciliant, ineruditi. Qui quidem Christus eam nostris in cordibus inseuit sui amoris notam, qua signati nil tam humanæ inaccessum esse potest rationi, atque ingenio, quin credendo per spiritum sanctum suum ullo absque merito nostro, aut aliorū, obtineamus. Id certè peragit fides, quod nequeunt creata. Vnde præclarissimi huiusce doni excellentiã, imo ipsius datoris Christi **I E S V** benignitatem quis, quantum sat est, laudare admirariq; unquam poterit? At satis utcunq; laudant qui in Ecclesię gremio perseverantes, solo illo nituntur, qui iccirco **I E S V S** à Deo Patre appellatus est, ut seruet, nō perdat, modò nos iri seruatū a deo non dubitemus, ut sic quoq;

esse

esse persuasissimi, uel ipsa contradicente natura, & mole criminum, & simus, & ita esse alijs intrepidè, constanterq; prædicemus. Hæc est palma, hæc est uictoria, quæ uincit mundum. Quid hîc mussant hypocritæ? quid blatterant? quid suam hîc mihi obijciunt, nescio quam, uitæ duritatem? quid ullo absque succo spiritus macerationem? Dicant, obsecro,

Quis est qui uincit mundum, nisi qui credit, quoniam I E S U S est filius Dei?

Non est quidem tam aspera diraq; procella & aduersitas, aut anceps quoq; ac perplexa in doctrina fidei dubitatio, quin firma in Christo fiducia dissoluatur, atque in auras euanescat. Ergo fiducia (ut diximus) uis ea est (nõ alia) quæ uincit mundum: nempe hæreticos, prauasq; carnis illecebras: bella item, discordiasq; iam ita nobis ob usum diutinum & consuetudinem, annexas & familiares, ut nullus fermè tam modicus inueniatur hominum coetus, qui secum non dissideat, rixeturq;. Qualia uerò illa sint, quæ hostis fidei in nobis à multis iam retro annis disseminauerit, acerbiora sunt, sed tamen notiora, quàm ut à me nunc, qui aliud ago, rememorètur. Hæc fuit causa, quæ pios principes, atque adeo cæteras unà cum Pont. Max. cõmouit Ecclesiæ columnas, ut synodum hanc celebrem, quam passim cogi uidemus, indicerent. Faueat Christi spiritus tam pijs cœptis. Et certè non poterit non suæ præsto adesse sponsæ benignissimus dominus, quæ propemodum meretricari occœperat. nec quidem tam execrabili adulterio impudentissimi defuere lenones ac proci. Dicam apertius. Iam sanguis Christi à Christianorum frontibus & facie abstersus, cerussæ ac stibio cesserat, desieratq; suo à pristino uigore nuda pietas. In quauis nanq; re alia, præterquam in Christo sperabant homines. Imò (nefas inexprabile)

Christo excluso, uero nimirum sponso ac legitimo, quid non audebant mœchi? Quid non superstitionum altores, licitatoresq; meritorum, atq; humanarum uirium, & satisfactionum negotiatores, mangonesq; impudentissimi? Vincit igitur mundum, cui persuasum est **I E S V M** Dei filium esse, per quem accessum habemus ad Patrem: illéque, qui cæteris omnino rebus & præsijs, aut omisis, aut etiam receptis, sed suum ad profectum attemperatis ei adhæret.

Hic est, qui uenit per aquam & sanguinem **I E S V S** Christus. non in aqua solùm, sed in aqua & sanguine.

Duo quidem aperta diuini amoris indicia erga homines in adoptione facta per Christum generi nostro, intercessere. Alterum sanè innouationis atque innocentiae gratuitò conciliatæ, quam per aquam signari ducimus: alterum redemptionis. Nam cum multis detineremur astricti nominibus, nec ulla esset recuperandæ libertatis, ne cogitatio quidem tenuis in nobis, non modò spes: auctione quodammodo facta, ingentiq; proprij cruoris pretio numerato, per se ulla absque profonetarum licitatione redemit nos Christus. Vnde non iniuria bis sanguinis & aquæ hoc in loco fit mentio, ne tanti unquam beneficij memoria excideret. Nullus tam ferreus debet esse animus: quem, cum illi uenerit in mentem Deum pro se redimendo fuisse uenditum & occisum, non suæ pudeat pigeatq; ingratitude, atque ad sectandas iustitię partes, tum moræ, tum desidiæ. Videat quàm idoneam recuperandarum animarum excogitauerit rationem filius Dei. Parum illi fermè uisum fuisset sub hasta uenditos redemisse, nisi & sordidos longóq; situ catenarum & carceris afflictos, aqua sui sanctissimi corporis illustrata purificasset, dignosq; æterni
Patris

Patris aspectu & colloquio reddidisset. Duas res igitur sanè quàm necessarias in genere humano redimendo concurrisse uideo: lauacrum scilicet ac pretiũ. Illo mundati sumus, isto coempti: illo ex contaminatissima Deorum libidinumq; cultura exempti, nitidiores facti sumus ebore antiquo, saphyro pulchriores: uerũm isto è durissima duri hostis erepti seruitute atque hasta, in libertatem non tantum filiorum Dei asserti sumus, sed unius etiam nature uitæq; ac spiritus cum illius unigenito effecti. Nullum iam potest esse inter Dei filium ac filios hominum discrimen, postquam Deus homo factus est, hoc uno in primis excepto, quòd Christus Dei est filius, unius omnino substantiæ cum Patre: nos per gratiam (ut dixi) & adoptionem: atque id quidem ui sanguinis Christi, & aquæ illius salutaris, de qua sic legitur in sapientiæ libro: Aqua de petra altissimi data est eis. Ergo cuiusmodicunq; res illæ sint & controuersia, quibus miserrimum in modum inquietantur nunc homines, illud securissimum censendum est asylum, effugiumq; certissimum ac necessarium, si suis diffisi rebus atque opibus mortales, ad unum confugiant Christum, qui iccirco in aqua & sanguine uenit (ut ait Ioannes) ne non sciremus duo hæc remedia, uel sola, nostram ad reconciliationem cum Deo fiendam suppetere: atq; adeo suppetere, ut qui diuerticula alia sua in reformatione aut amicitia ineunda cum Deo quærit, is erret penitus, atque à salutis scopo longè digrediatur. Verũm non omnes Christum intelligunt, non uim aquarum, non sanguinis, non donorum cœlestium efficaciam compertam habent. quam ob rem cuius rei potius, quàm Christo innituntur plerique. Alij item sumpta libertatis occasione atque ocij, nulla tam pia sancita est à Patribus institutio, quam non peruertant, ad eũque abutantur usum, quasi Christus nulla suos teneri lege

uoluerit, nisi effræna & temeraria. Certè qui à Christi spiritu reguntur, eis etiam qui foris sunt exemplo debent esse modestiæ sanctitatisq; , non ruinae. Quòd si rem acu (quod aiunt) attigisse sibi uidentur, illud potissimum agant, quod Paulus se egisse profitebatur, cùm omnia se factum omnibus, quo omnes lucrifaceret, attestaretur. Eo sanè modo sua in integritate eliminatis dissidiorum causis perseuerabit Ecclesia Christi, qui pacis autor est, non prætextu libertatis, uel turpis ocij, uel dissidij. Alias profecto secum ueniens attulisset merces, si in commutando humanæ uitæ usu, qui profusus ferinus erat, alijs etiam præter illas quas secum attulit indignissemus. Duas quidem protulit, sed ita, ut una alterius esset perfectio. Quare à Ioanne illud est additum, Non in aqua solùm, sed in aqua & sanguine. Nam uis omnis aquarum huiusmodi uiuentium in baptismo à Christi sanguine promanauit, quemadmodum & cætera quoque promanauere sacramenta, donaq; ac merita hominum omnia. Per aquam enim uenit, ut nos ablueret: per sanguinem, ut uitam prius amissam restitueret. Quid etiamnum salutis nostræ modum originemq; in dubium uertimus? Quid nouas nobis effingimus recuperatæ uitæ causas? noua remedia? nouam doctrinam? Inspice compendiarium istiusmodi rei finitionem. Sanguis, inquit, I E S U Christi emundat nos ab omni peccato: qui porrò Christus (quæ benignissima illius fuit natura) non his tantum duobus se mundi seruatorem esse præ se tulit indicijs, uerùm addidit & sui spiritus attestationem. unde sequitur:

Et spiritus est, qui testificatur, quoniam spiritus est ueritas.

Sunt qui legunt, Quoniam Christus est ueritas: sed ad testem spiritum magis (ut opinor) illud referri debet,
ut

ut sit sensus: Cùm ueridicum esse testem oporteat, spiritus qui non modo uerax est, uerùm etiam ipsa est cum Patre ac filio ueritas, de illo, quòd delegatus sit à Patre ad salutem uniuersi, testimonium protulit: præsertim cùm in specie columbæ uisibilis apparens, Christi uerticem ad Iordanis ripas inumbrauit. Vide quid hac de re ipse asserat præcursor. Qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit, super quem uideris spiritum descendentem & manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu sancto. Antea uerò dixerat: Vidi spiritum descendentem quasi columbam de cœlo, & mansit super eum. De hoc quippe intellexit testimonio Ioannes, quando spiritum testificatum esse de Christo, quòd is esset filius Dei, mandauit literis, ut hîc uides. Quapropter hunc quidem eundem esse Dei spiritum, qui unius cum Deo (Deus & ipse) naturæ, unà cum uerbo de Christi dignitate, atque ad omnes beneuolentia, non rarò testatus sit, arbitramur.

Quoniam tres sunt, qui testimonium dāt in cœlo: Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres unum sunt.

Vt enim horum una est natura & deitas, ita una est consensus, uoluntas una, testimoniumq; de Christi diuinitate unum. Nec mirum. Hæc sanè omnia unus est Deus: semel enim atque iterum Pater, uoce supernè audita, Christum sibi esse filium testatus est. Verbum autem, cum tot editis miraculis & portentis, è mundo abiens, diuinitatis plenitudinem in Christo Deo & homine fuisse declarauit. Hinc Paulus Christum definitum esse Dei filium per potentiam Romanis scripsit, euangeliúmque uirtutem Dei appellauit. At spiritus uel eo quo diximus modo, uel cùm ad coetum illum discipulorum pavidum, iuxtáque si quid è cœlo aduentasset

tasset refugij contantem, ignea descendit linguarum forma. Et hæc quidem breuiter de testimonio è coelis uiso auditoq; de Christi diuinitate, sint dicta. Arcana enim huiusmodi aut leuiter attingenda sunt, aut casto penitus obuelanda silentio. Cæterum, ut de homine quid afferat Ioannes, uideamus.

Et tres sunt, qui testimonium dant in terra : Spiritus, aqua, sanguis : & hi tres in unum sunt.

In unum, inquit, conueniunt testimonium, atque horum trium summus est consensus. hoc est, de uno eodemq; testificantur Christo, spiritus, aqua, sanguis. De spiritu humano in Christo qui ultrò moriens tradidit spiritum, hîc dici scribunt doctiores. Indicium sanè non modò naturæ in illo humanæ (hominis est spiritum habere humanum) sed etiam diuinæ, cùm illi fuerit integrum ponendi ac iterum assumendi animam, quod proprium diuinæ fuit uirtutis. Porrò de aqua & sanguine, quatenus ad sacramentum attinent, iam diximus. Ad signum autem humanitatis illius demonstrandæ, haud parum illud habuit efficaciam, quòd è uulnerato iam mortui latere in cruce cruor exijt & aqua : naturæ certæ humanæ significatio, atque adeo ueri hominis in Christo indicium, ut homòne uerus fuerit in dubium iam uerti queat nemini, præter quàm ignauo cui piã Manicheo, aut Apollinari: aut illis etiam qui superstitionibus foedisq; dehonestantes questibus candorem fidei, illum qui emit eos, ut ait Petrus, negant dominum. His absque dubio uelamen adhuc super Mo-
sis faciem positum est. Adhuc Marath aquas bibere nequeunt, eo quòd amaræ sint. Adhuc, inquam, cruor illis est in omni terra Aegypti tam in ligneis uasis, quàm in
saxeis.

saxeis. Sed hîc mihi tempero, atque ad testimonia fidei
I H S V Christi redeo: quæ siue diuina sint, siue huma-
na, certissima quidem extant & manifesta. Verùm illa
magis, quæ à Deo, quàm quæ ab homine quamlibet
in uaticinijs arcanisq; prædictionibus excellenti profe-
runtur. Et quidem,

Si testimonium hominum accipimus,
testimonium Dei maius est: quoniam hoc
est testimonium Dei, quod maius est, quo-
niam testificatus est de filio suo.

Omnes quidem quotquot ante Christi aduentum pro-
phetæ uixerunt, ad hunc sanè scopum sua direxere ua-
ticia, ut in Christo duas prædicerent naturas: illudq;
suis illis à Dei spiritu commotis diuinationibus obtine-
rent, ut Christum crederent posteri, faterenturq; Dei
pariter atque hominis filium, uenturum illum quidem
per aquam & sanguinem: illa, qua nostra significare-
tur ablutio: illo uerò, pretium. Vtrisque tamen uim
spiritus addendam esse. Moses enim (ut diuus inquit
Bernardus) in aqua, unde nomen accepit tantummo-
do uenit, non in sanguine: sine cuius effusione, ut sacra
habet lex, non erat remissio. Christus autem, cui cruor
ille agni celebris Aegyptiorum præluserat, non in aqua
solùm, cuius mysterio nostra adumbrabatur innoua-
tio, atque in Deo renascentia, uenit: sed in sanguine
etiam, pretio nimirum incomparabili nostræ redem-
ptionis & salutis. Quarum sanè rerum præ quidam non
inefficax, & arra uitæ per Christum recuperatæ, sanctus
extitit spiritus: qui ut nexus est Patris ac filij indissolu-
bilis, ita sordium humanarum æternus est purificator,
suggestorq; bonorum omnium, quorum autor Pater est
nuncius filius. Atque de his quidem omnibus Ioannes
ad

ad ripas Iordanis sedens, non raucū quidem meticulosum ue aut uafrum præbuit testimonium; sed uerè ac intrepidè, uti se res haberet, enarrans clamabat: Ego uidi, & testimonium perhibui, quia hic est filius Dei. An magnum non fuit tanti uiri testimonium, qui Christus aliquando est habitus à Iudæis? Magna item extitit præcursoris de filio Dei attestatio. Magna prophetarum, magna angelorum. Quid? magna nōne fuit etiam illa hostium humani generis confessio? Exhibant (inquit Lucas) demonia à multis clamantia & dicentia, quia tu es filius Dei. Magna quidem sunt hæc omnia, sed testimonium Dei maius est. Tu es (ait) filius meus dilectus, in te complacui. En uox Patris è coelo audita. Itaque si testimonium humanū accipimus, probamusq; num equum sit plus ponderis autoritatisq; Dei habere testimonium, uosmet existimate. Cæterum haud multum referre arbitror, utrum literam, ut modò exposuimus, probes, uel secus. Græci enim totum illud (maius est quoniam) secundo repetitum, non habent. Sic illi: Hoc est testimonium Dei, quo testificatus est de filio suo. Ergo

Qui credit in filium Dei, habet testimonium Dei in se: qui non credit filio, mendacem facit eū, quia non credit testimonium, quod testificatus est de filio suo.

Aptius (mea quidem sententia) uertunt, qui, Non credit Deo, uertūt. Certè hi qui spiritu Dei aguntur, re ipsa sentiunt, quàm nullis iam humanis opus sit testibus in causa fidei *RES V* Christi, de cuius natura & statu tam euidentia sunt Patris testimonia: ut stolidi omnino animi uideatur & amentis, quicquā aliud, quàm quod edocuit Pater, de filio existimare. Sint, ut lubet frequentissima & decantata prophetarum, angelorumq;, atq; omnium tandem

tandem hominum de Christo testimonia, quid tum? iam non propter uestram loquelam credimus: ipsi enim à Dei spiritu edocti audiuius, & scimus, quia hic est uerè saluator mundi. Oro, quod excellentius attulissent unquam de Christo testimonium uel ipsi apostoli, quàm penè athei tunc temporis attulerunt Samaritani? Parum sanè abfuit, quò minus arcanum illud sponsæ de se iactaret gens illa: Introduxit me rex in cellam uinariam, unde anima mea liquefacta est ad uocem dilecti. Ita profectò agere consuevit Deus in humanis cordibus ullo absque delectu, cùm illi uisum fuerit. Atque id quidem sui sanctissimi spiritus ministerio, qui testimonium reddens spiritui nostro, quòd sumus filij Dei, ad tantam nos eleuat spiritualium rerum cognitionem, ut Patrem ipsum, quem nemo uidit unquam, & uideamus, & (res mira) in cruce Christi ac sanguine degustemus. At hîc suo contenti succo resides ac ociosi hebescunt illi etiam qui tam in malis obdurere, ut ne Dei quidem stimulos sentiant acutissimos, atque afflatus, multo minus plagas terroresq; futuri iudicij ac mortis. Non homines, non angeli, non humana, non diuina illis satisfaciunt testimonia: non exempla, non lex tota ipsa demum creberrimis de Christo attestationibus grauida & mysterijs, quæ ipsum pro debitis uniuersi fore uadimonij pollicentur. Cæterum, ut cuncta alia prætereamus testimonia, quid sceleratius? quid nefandius auditum unquam fuit, quàm Deo optimo maximo testificantem fidem non haberi? Num tantam ad impotentiam animi, addo & mentis duriciem, deuenire posse quempiam arbitremur, ut Deum ipsum, rem tãtam scilicet, & formidabilem, doli mali mendacijq; audeat accusare? Lues hæc immedicabilis est, ac fletu digna, uel eo maxime, quòd haud raros intueamur, qui, licet exteriori fateantur disciplina & cerimonia, re ipsa tamen ac uita negant

negant Christum esse *I E S V M*. Hi quidem testimonium Dei non habent in se, sed in ore solùm ac moribus fucò simulationeq; refertis. Cùm enim alia in re quàm in Christo suam statuunt iustitiam & salutem, Christum Dei esse filium non intelligunt: nempe ob id à Patre missum occisumq;, ut omnes qui illius mortis gustum percepturi essent ac meritum, in eum solum crederent: illiq;, cæteris tanti quantum par est mundi æstimates præsidij ac legibus, fiderent. Tutissima hæc est fidei regula, qua facile in Christo reformari possent animæ, etiam absque synodis. Quas tamen nostra hac ætate turbulentissima & confusa, necessarias omnino esse, si quid aliud, ducimus: optamusq;, ut iam tandem fessis penitus humanis desiderijs & uotis, in unum pars utraque coëat confessum consensumq;, atque in re tanti momenti, ut est salutis humanæ definitio, deliberandi iudicium. Res hïc Christi agitur, non hominum: quam ob rem ipsius opus est spiritu. Videant igitur quo hi ducuntur animo, qui aut accersunt, aut undequaque, dissipato iam rumore ac fama, accersuntur. Interim uerò quæ à Patribus audiuius, fidei dogmata cùm teneamus, tum alijs, ne in causa illius, cui uitam quoque propriam debemus, nedum sermonem, muti simus, ullo absque fucò, aut metu barbarico prædicemus. Insignis sanè ea est humani cordis stupiditas, si aut non sentit, quæ de *I E S V* Dei filio in se habet per Patris afflatum testimonia, aut nota contemnit: utrunque enim mortiferum, Quænam miseria calamitosior, aut infortunium magis horrendum nobis accidere potest, quàm si iam in fide decrepiti, quid sit fidei scopus, ignoremus? Adhucne in ipsis fidei elementis hæremus, cæcutimúsque?

Et hoc est testimonium, quoniam uitam
 æternam

æternam dedit nobis Deus : & hæc uita in filio eius est.

Argumentum id est acutissimum & diuinum, modò hinc absit cauillum & uafricies. Obserua, inquit, certissimum de Christo testimonium, quòd is uerè sit Dei filius, idemq; Deus atque hominum seruator. Quale oro? Vitam, ait, æternam donauit nobis Pater, quæ tamen uita in illius sita est filio : atque adeo sita, ut sine illo haberi nequeat : imò ipse est uita huiusmodi, qua beati efficimur in Deo. Vnde cum dat Pater, dat non modò uitam ipsam beatam, sed ipsummet quoque filium, qui ipsissima est beatitudo. Si itaque uita est æterna in filio, nobisq; à Patre per filium cõceditur : signum id magnum est ac testimonium, quòd ipse cum Patre Deus sit, qui uitam illam impartitur, quæ à Deo solo sperari debet. Ex his proinde facilis coniectura fit (hæc nunc cernimus in inuolucro) formaturq; fides illa in corde humano mirabilis, qua certi sumus, Patre id operante in spiritu, Christum illius esse filium, apportatoremq; salutis ac uitæ illius, quam nunc scimus absconditam esse in Deo, reuelandam postea per Christum cum uidebimus eum sicuti est. Ergo

Qui habet filium, habet uitam : qui non habet filium Dei, non habet uitam.

Clamat è coelis Pater, Ipsum audite. Quid increduli? Mundum audite. Edamus, inquiunt, bibamus, cras enim moriemur. Ex nihilo nati sumus, & posthac erimus, quasi nati non fuerimus. O acerbum inquinatissimi animi iudicium. Alios dein audio: hi quidem mitius, sed periculosius. Vtcunque, aiunt, foedè delinquant homines, modò baptizati sint, Christum habent propitiatorem. Hoc solo nituntur, in hoc sperant, ad hunc duntaxat

duntaxat confugiunt. Nihil sanctius dici potest. Verùm cuius instituti tua est uita? cuius temperamenti? modumne ullum sic benè persuasus adhibes Dei offensis? Dic sodes, quibusnam curis tuus distinetur animus? quibus cor? quibus mens ipsa capax numinis? Vide amice, uide ne sit in spiritu tuo dolus. Haud frigida certè ac fucosa istiusmodi nutritur confidentia, quæ hominem procacem facit & impudentem, Dei filius. Non hisce pascitur imposturis tantus dominus. Quid prodest Deo, si hoc modo (ut ait quidam) iustus fueris? quid frustra deciperis? Id sensit Hieremias, cùm te increpans clamabat: Quid niteris bonam ostendere uiam tuam? In summa: Tunc uera ea est fidei ratio, si spei fiduciaq; de Deo conceptæ respondeat uitæ tenor. Cæteroqui Deo te fidere, illiq; etiam inniti, atque ab eo pendere uelle, sed tuæ nunquam corrigere uitæ dissolutionem, sit ne animi parum sui compotis, an maligni & peruicacis, haud satis scio. Quare danda nobis est opera, obnixeq; elaborandum, ne adeo amentes uecordesq; efficiamur & stolidi, ut fucū Deo fieri posse opinemur. Cor enim, sedem utique fidei, metitur in primis Deus: uitam deinde exteram, quæ cordis innocentia & testis sit, & indicatrix. Qui igitur sincero feruntur erga Deum affectu, ea præditi sunt de more integritate, ut facilè in se Dei testimonium habere præ se ferant, illi autem mundi. Ideo quæcunque mundus suggerit non prætermittunt sagaces (si Deo placet) homines. Atque hæc de utriusque partis testimonio sint dicta. Cæterum qui habet filium, ut ait Ioannes, habet uitam, habet Deum, habet omne bonum. Qui uerò non habet filium, neque Patrem habet, neque uitam, neque testimonium illud Dei irrefragabile, quo continuis ueluti stimulis admonemur, Christum finem illum esse, ad quem labor omnis noster ac studium conuerti debeat: in illoq; aspicere, à quo uis nostra

omnis

omnis fidei, qua potissimum seruamur, exordium habet, & incrementum. Eiusmodi quidem imbuti persuasione, quid uel in ritibus, uel in sacramentis, uel in ceremonijs, uel in ipsis quoque legibus humanis inuenimus, quo multum offendamur? Semel enim Dei charitate animati, in ea, cuiusmodicunque sint hominum leges atque sanctiones, uitam degimus tranquillam: cuius profecto uirtutem non ignorantes, in Deum, humanas tamen haud contemnentes ordinationes, toto ferimur nixu ac studio. Haud nos sanè quidem præterit, hæc Patrum leges atq; institutiones fræna quædam esse temerarijs, gradusq; nonnullos alijs ad perfectiora, quæ qui duce Deo sunt affecti, nihil hisce remorantur impedimētis, quin in Deum ullo absq; medio alio transeant. Qui enim iam culmen montis obtinuit, quomodo exesas iterum perrepere querit crepidines? quid am fractus? Ista quærant imbecilliores, ac lasi. Porrò mons noster Christus est: uideant modo qui ad eum suspirant, quibus mons iste obtinendus sit medijs, ne errent: neq; decliua montis iuga, aspera illa quidem & infabricata, ipsum montis apicem planè amœnum & delectabilem appellent. Et cùm cætera, quæ à pietate non solùm non retrahunt, sed fauere illi etiam uidentur, per gradus illorum informant passus ad montis uerticem, sola fides unico citòque ea superat uolatu, ad quæ alij diutina uix ui perueniunt exercitatione ac sudore, non absque fide tamen: aliter uerò cassus omnis illorum esset conatus. Hinc puto nonnullos excellentiori, quàm sint uulgares homines, ornatos sensu ac spiritu, ad tam sublimem diuinarum illuminationum ascendisse gradum, ut dicerent, Eò perfectionis euolare posse animam, atq; ad tantam deuenire posse cum Deo unionem, ut nulla detineretur operandi lege: sed suo contenta ardore, atque ecstasi, illius frueretur aspectu libera, & soluta, ad quem

alij piè sese exercētes sudantesq; peruenire adnituntur. Istuc enim adumbravit mysterium Deus, cūm peracto sex dierum opificio, requieuit ab omni opere quod patrauerat. Tamen ut hæc uera sint, in populis adhuc peccati lege grauatis, iccirco crassioribus addictis affectibus, non sunt spargenda. Defæcatiorem quidem requirunt mentem, quàm ut plurimum sunt homines, qui sua eò facilè dirigunt consilia & studia, ubi spes maior est ocij & libertatis. Non hîc sanè uafra quorundam doctrinam probare mihi animus est, ut doctrinam omnem esse hæreticorum duco: sed cautionem in his etiam quæ uerissima sunt, propter rudiorū imbecillitatem requiro. Eiusmodi enim sapientia (cuiusmodi actus is est mentis quietissimus, quo anima sine ulla prorsus actione extera in Deo conquiescit) non omnium est, neq; omnibus est inuulganda, hisq; potissimum, qui in operando diu exercitati, nihil ferè ultra. Saliuæ quidem illi ac succo bene operandi assueti, licet non mali sint, eò tamen nondum processere cognitionis ac lucis, ut sibi persuaderi uelint, Deum tunc uerè apprehendi & gustari, cūm animæ, sudore istiusmodi factorum absterfo exantlatoq;, in Deo magis quàm in se uiuunt. Ita nonnullos ex nostris sensisse arbitror. Sed quia non omnibus idem fuit gustus, quantam uidi ego interim excitari in illos oblocutionum flammam? Camerinã dixisses funditus euulsam, commotamq;, ac in templis aulæorum loco appensam. Verùm ut à leuissimis quorundam ineruditissq;, seu mauis zelo Dei parum temperato affectis animis, illiusmodi processit strepitus, sic re diligentius à Patribus intellecta, citò desijt. Dicit non potest, quàm intemperanter interdum se quidam habeant in diuulgandis aliorū erratis, seu magis propria istiusmodi prætextu nequitia & fatuitate, addo & ignorantia. Hos quidem ut suos amat mūdus, fouet, amplectitur, beat eo tandem modo

ac nutrit, quo solent armenta lanij, aut anseres in saginario recutiti infarciri Iudæi. At nos, qui aliud beatitudinis genus à Deo, quàm illi à mundo, præstolamur: quæ nostram fulciunt de uenturis fidem, atque expectationem, audiamus: sic enim cum supradietis suum perpetuat sermonem apostolus:

Hæc scribo uobis, ut sciatis quoniam uitam habetis æternam, qui creditis in nomine filij Dei.

Mirum quàm frequenter sanctissimus hic scriba uerbis huiusmodi, Scimus, Scitis, sua in epistola utatur. Non sanè id quidem frustra: præcipua nanq; ea est fidei uirtus, ut anima suis prius effictas coloribus fidentes faciat, & ulla absq; hæsitatione intrepidas, in his maxime pertractandis, quæ totam requirunt mentem, & ad diuinas illuminationes transitum. Hic scio nonnullos offendi, qui tum se gratum Deo sacrificium offerre opinantur, cum suis in petitionibus aut precibus aut uotis etiam Deo nuncupandis, non nihil hærent: petuntq; dubij, quod nisi persuasissimis concedi solet mentibus: hoc est, ita de diuina nihil uerentibus clementia, ut quæ sibi propter peccati turpitudinem haud dari par sit, ea se Dei misericordia consecuturos nequaquam dubitent. Verum continui, tum ultronei nostri in peccata lapsus hanc superuacaneam pepererunt ambiguitatem: atque illa ipsa quæ Deus in se sperantibus, interposito quoque iusiurando, dare est pollicitus, obtinendi metum. Rogo, quid sibi uolunt uerba illa Christi? Petite & accipietis, pulsate & aperietur uobis. Certè nudo hinc opus est intellectu, nõ uafro & cauilloso. Absolutissimum istuc est axioma, Qui petit, accipit. Quid tu ergo dubius rogas? an quia peccator es, ac Dei hostis? Num clam te est id proprium Dei esse munus, idq; illum in primis cupere, ut ueniam

resipiscentibus tribuat, miserosq; à miseria subleuet, ac tandem suis illos ornatos donis ad cœlum euehat? Petísne aliud? an quidpiam à Deo aliud efflagitas, quod huc non pertineat? Nulli dubium, quòd quæcunque petiuerimus (sic in sequentibus concludit apostolus) secundum uoluntatem eius audit nos. Scelus proinde id esset propemodum inexpiabile, quicquam à Deo petere audere, quod præter illius esse uoluntatem quis certò sciret. At illum in Christi nomine petere arbitramur, qui suis in petitionibus Deo faciendis, nihil aliud molitur, præterquã æterni Patris honorem, & eius filij gloriam: quam celebrem tum fore ducimus, cum ea rogantur, quæ ut confidentius peti possent, Deus homo factus est, nempe unus ex Adæ posteris, peccato excepto. Eò itaq;, ut dicere incoeperamus, lux spectat fidei, eò charitas, eò in aduersis constantia, patientia, æquanimitas, desideriumq; supernorum, atque cum primis nostri cognitio & contemptus. Cæterum æterna beatitudo quàm maxima petenda est ueneratione, ac uti res nobis omnino inaccessibleis, per Christi tamen uirtutem ac meritum facta peruia & facilis, uerecundè, sancta q; animi trepidatione roganda. Sed in his etiam tanta est adhibenda humilitas & animi demissio, ut ne ipsam quidem beatitudinem impetrare uelimus, si sic uisum fuerit Deo. Siquidem si Deum (ut par est) uel quærimus, uel supra res conditas amamus: ea debemus affecti esse mente, consilioq;, ut ne mortem quidem horreamus æternam, si ita Dei nomen illustratum iri iudicauerimus. Illius quippe sumus, qui nos redemit. Quocirca cum in omnibus, tum maxime in precationibus ac uotis domino stamus aut cadimus. Illud is tãtum cupit, ut cum seria potissimum ac salutaria petere decreuerimus, uota illi nostra liberè fidenterq; aperiamus: credamusq; Christum **I E S U M** uitam illam esse æternam, ad quam dies noctesq; suspi-
rant

rant electi : & quam sanè uitam iam præsto nobis esse non dubitemus, simul ut Dei filio credere, atque in illo spem nostram omnē collocare cœperimus. Hæc, inquit, scribo uobis: Is totius sermonis mei scopus est: in id præcipuè meis in concionibus incumbo, ut tuti sitis, utq; omni reiecta ab animo hēsitatione credatis, sciatisq; indubitanter, uitam iam uobis in manibus æternam positam esse. Vos, inquam, uitam habetis æternam, qui creditis in nomine filij Dei. Nollem (sic me seruet Deus) quæ huc usq; de certitudine habenda in fidei causa diximus, cuiquam scandalo esse atque admirationi. Diximus, quæ nos quotidie experimur: ut alij hac in re afficiantur, nec quæro, nec scribo. Ad hæc quî uerbum illud Scimus, tam frequens apud Ioannem intelligere unquam poterō? Haud multò pōst sic ait, Scimus quoniam ex Deo sumus. Hinc certè cauillationes omnes abesse debent. Et quidem istiusmodi euulsa meo à pectore persuasione, quānam re alia aut ratione, aut studio, pax illa animi, qua sedari solent conscientiæ strepitus, & mens in Deum rapi, mihi interdum conciliari poterit? Num metu illo terrifico iudiciorum Dei, quæ dum cogito cohorresco totus & exanimor? Dicam quod in me nonnunquam, tanquam in scena tumultuaria peragi meo maximo experior periculo. Si quando enim de I E S U Christi gratia & beneuolentia aut dubito, aut non illa, qua debeo, ueneror pietate: tum nullam penitus in me esse pacem sentio, sed terrorem, sed fluctuationem, sed animi languorem, interdumque desperationem, atque ad flagitia procliuitatem. Falli enim uero hîc ego possum: at is minime fallitur, qui spirituum discretionem habens, omnia dijudicat, & à nemine iudicatur. Aut nimium itaque fiducia, quam de Deo concipi oportet, tribuo, aut me prorsus destituit Christi spiritus: quem tamen meis in moribus & actionibus, nedum in uigi-

lij hisce meis frigidis ac ieiunis, unicum esse scopum & uolo, & quoad uixero nullum alium admittam. Num poterit sic in se sperantem auersari? num abijcere? num labi sinere? Vt alij opinentur, mea non interest scire. At nos illud interim compertissimum habemus, & scimus cum Ioanne, quoniam filius Dei uenit, & dedit nobis sensum, ut cognoscamus uerum Deum, & simus in uero filio eius.

Et hæc est fiducia quam habemus ad Deum, quia quodcunque petierimus secundum uoluntatem eius, audit nos.

Ergo qui suam ita instituunt uitam, ut semper sordidi sint, & impuri: hi ne utiquam cum orant audiuntur, quoniam non secundum Dei uoluntatem orant, quæ purissimæ naturæ cum sit, puros etiam suos uult esse cultores. Sic Paulus: Hæc est uoluntas Dei sanctificatio uestra. Sancti ergo audiuntur, cæteri autem non ita. Sed sanctos interim appello, quos sitire iustitiam definit Christus. Iccirco illos beatos uocat: sanctos nimirum ac dignos, quorum preces exaudiat altissimus. Id uult Ioannes, huiusmodi scilicet fiduciam nobis à Deo concessam esse, ut quicquid iuxta illius uoluntatem, quæ nihil impurum diligit & confusum, rogauerimus: id, quicquid illud fuerit, impetrare posse non dubitemus. Tantum illud curandum, ne aliter quàm ille instituit ad orationem accedamus: actus enim ille simplicissimus, quo Deo per orationis calorem unimur, cum omne excretur inquinamentum, tum præcipuè odia detestetur ac discordias. Qui ita affectus est (ut cuncti affecti esse debent Christiani) ut nihil Dei honori præferre uelit, quomodo non, quæ secundum Dei uoluntatem peti debent, petet? Dico uobis, aiebat Christus omnia quæcunque orantes petitis, credite quia accipietis,

tis, & euenient uobis. Hic nullam audio celebrari dif-
 fidentiam, nullum pauorem, nullam hæſitationem. Ve-
 rùm in primis, inquit, quærite regnum Dei: non ueſtra
 commoda, non fortunas, non ultiones, non mundi glo-
 riam, non ſanctitatis rumore ac famam. Hæc gentes
 inquirant, uos autem non ſic. De his porrò, quæ cùm ro-
 gantur, à Deo uidentur contemni, ſic iudico: quòd aut
 petentibus futura eſſent, ſi concederentur, detrimento:
 aut qui rogant immundi ſunt, & peccatores, proindeq;
 uel petunt non petenda, uel non eo, quo peti debent,
 animo. Quocirca hac in exercitatione haud medio-
 cris nauanda eſt opera, pro uiriliq; elaborandum, ne
 noſtris in colloquijs cum Deo habendis inquinatum no-
 biſcum feramus animum: aut ſi per Dei ſpiritum mun-
 di effecti ſumus, ne illa rogemus, quæ impetrata poſtea
 exitio nobis futura ſint, non ſaluti. Quantum certe no-
 bis afferre debent conſolationis uerba illa Chriſti: Pa-
 ter, inquit, gratias ago tibi, quoniam audisti me: ego
 autem ſciebam, quia ſemper me audis. Atque hæc Chri-
 ſtus in obſequio alieno occupatus. Vide ſis an potissi-
 mum id eſſe debeat in orante membrum, cura uidelicet
 proximi aſidua. At quónam illos nomine appellabi-
 mus, aut in quo orantium numero atque ordine cenſe-
 bimus: qui cùm perpetuis alios afficiant incommodis,
 uexētq; calumnijs, atq; odijs exagitent innocuos: orant
 tamẽ, & quo tectior illorum appareat fucus, exomolo-
 geſi uel uſque ad naſeam audientium repetita (crebro
 enim, ut ſuam pluribus atteſtentur animi leuitatẽ, mu-
 tant ſacerdotes) rem ſacram quotidie faciunt: Chriſtiq;
 cruorem, puris tantummodo propinandum animis, im-
 pudentiſſimè bibunt? Hi quidem longa modeſtiſſimi
 I E S V abuſi patientia ſacroſancta quoque pro leui ha-
 bent ſacramenta, Deiq; benignitate, ſua ad obtegenda
 flagitia, periculoſiſſimũ in modum abutuntur. Verùm

his omisissis quid de fiducia in Deum habenda sentiat apostolus, edisseramus. Hæc est, inquit, fiducia quam habemus ad Deum, quia quodcunque petierimus secundum uoluntatem eius, audit nos.

Et scimus, quia audit nos quicquid petierimus. Scimus quòd habemus petitiones, quas postulauimus ab eo.

Hic quidam facta supradictorum omnium ueluti summa, sic rem totam absoluit. Ergo, inquit, super his tantum plenam nos & indubitabilem iussit exauditionis habere fiduciam, quæ non nostris commodis, nec solatijs temporalibus, sed domini congruant uoluntati. Quod etiam in oratione dominica inserere præcipimur: Fiat uoluntas tua, scilicet, non nostra. Hæc ille: nos ad institutum. Obserua quàm sæpe, ut iam diximus, certitudinis uerbum inculcet apostolus. Scimus, ait, quia audit nos: scimus quòd habemus petitiones, quas postulauimus à Deo. iam illud compertum, ea quæ plerunq; à Deo rogare debeamus, obscura nobis esse atque ignota, nisi Christi spiritus edoceat: nam pro salutaribus nonnunquam noxia petere consueuimus. At ille qui nos nostramq; miseriam, tanquam oues pastor afflictas, fert humeris, ea suggerere non contatur, quæ nobis magis expediunt, & conducunt. Ad hunc sanè modum, nempe à spiritu Dei sancto edocti si petimus, scimus absque dubio nos iam impetrasse rogata. Scimus, inquit, quòd habemus petitiones, quas postulauimus. Etenim tantæ est benignitatis erga suos dominus **I E S V S**, ut nihil quod intertrimento futurum illis sit & damno, rogare sinat. Et cum quidem utilia suggerit, ea omnino suggerit, quæ sua ipse sponte nobis cæteroqui ad amplissimam diuini amoris copiam conuiuentibus daturus est. Nam quæ impossibilia sunt hominibus, possibilia sunt Deo.

Dempta

Dempta itaque huiusmodi ab orante fiducia , quam tamen uitæ morumq; integritate ornatam esse uolumus, non uideo quæ peti queant à Deo , quæ firmis subnixa sint præfidijs. Clamant passim scripturæ salutem animarum in fide **I E S U** Christi sitam esse: tu uerò ad congressus illos mirabiles, planeq; diuinos cum Deo, absque fide , aut saltem nutanti ac dubio animo accedere præsumes? Tale quidem periculum non libenter subirem. At unde tam letalis emerferit morbus , luesq; generalis adrepsit , ferè diuino. Odijs enim contaminati plerique, iniuriarum quoque acceptarum mole memoriaq; & se ulciscendi desiderio grauati, qui suis unquam poterunt erratis Deum propitium orando sperare? Tam enim odibilis Deo fit pertinax offensionum memoria, & ultionum libido , ut peccatum id esse ad mortem, nempe irremissibile ac deploratum, definiat Ioannes. Attende quid asserat.

Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortē, petat , & dabitur ei uita peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem, non pro illo dico, ut quis roget.

Cùm quidem præcipuus epistolæ huius scopus charitas sit , qua absente moritur anima , facile persuaderi mihi patior de odijs hîc agi mutuis. Vult sanè apostolus ad mutuam nos teneri beneuolentiam in his maximè quæ ad religionem pertinent, ut sunt ferè admonitiones, instructionesq; à pio ductæ animo: sed in primis ad Deum pro salute mutua preces atque gemituum oblationes. Sint enim quamuis proximi nostri delicta graua, addo & in alios effera & sæua : modò peracti illum facinoris pudeat pigeatq;, nostræ haudquaquam pro illius salute reiiciuntur à Deo preces. At contrà , si quem ita

memorem tenacemq; iniuriarum uideris, ut nullis placari possit remedijs, quin in ulciscendis sibi illatis contumelijs eò dirius incrudescat, quò mitius roges: uanæ omnino sunt preces, si quas pro tali effuderis desperato: & sciēs quidem & prudens in iam cōcepta perdurat malitia. Tametsi enim Deus omni peccatorum genere offenditur: mirum tamen quàm ægrè ferat, si quid data opera & perseueranter in fratrem deliqueris. Mirum quàm in hoc toto genere ab omnibus fermè peccetur. Vix inuenias qui fratrem non offendat. Verùm facilè huiuscemodi delentur notæ, quæ ab animo plerunque subita ira percito & fragili proficiscuntur, non à maligno & obstinato. Multum adeò interest quo quis peccet animo: etenim offensiones quædam sunt, quæ etsi charitatem aliquantisper lædunt, non tamen extinguunt, ut ferè illæ extinguunt, quibus odia rixæq;, ac perpetuæ, uel usque ad tumultum, comitantur discordiæ. Quis igitur pro sic turpiter affectis Deum rogare audebit? Est peccatum, inquit, ad mortem. En quo appellat nomine mortalium inimicitias: Non pro illo (scilicet peccato) dico ut roget quis. Causam uerò qualem affers? Quoniam qui ita pertinaci uiuunt animo ac truculento, ut mori malint, quàm inulti esse, ac parcere, legem Dei consultò oppugnant, & quantum in se est demoliuntur: & ut uixere, sic mortem studiose oppetunt odiorum plenissimam, ac desperatam. Homo homini reseruat iram, (clamat Salomon) & à Deo quærit medelam? Ipse cùm caro sit, reseruat iram, & propitiationem quærit à Deo? quis exorabit pro delictis illius? Vide quàm indelebile atque omnium grauisimum peccatum sit odiorum tenacitas. Enimvero si quæ hîc scribenda essent, mandare literis non exhorrescerem, ampla mihi deesset dicendorum sylua, densa illa quidem, atque adeò molesta, ut quaquaersum me uertam, acutissimos inueniam du-

mos,

mos, clauorumq; eculeos. His itaque delibatis fateri non graue sit, absolutissimum illud esse opus fidei, pro fratre peccante Deum rogare: tantoq; id sanctius peragi, quāto ille infirmior est, ac nobis molestior. Indicium utique istuc est optimè instituti animi, atque in his, quæ Dei religionem ornant, affabre eruditi. Illud quoque fatendum, alienorum hîc propterea mentionem fieri admissorum, quò nobis haud clàm sit quanto armata ea esse debeat robore fiducia, quæ non modò nostra, sed etiam aliena queat abolere delicta. Tantùm id auct spiritus: ne, dū oramus, similes simus pelagi fluctibus, qui à uento mouentur, & circumferuntur. Qui certè ad hunc orat modum, animo uidelicet naufragante ac procelloso, & propter hæsitationem & ambiguitatem fracto, ineptior quidem est, quàm ut Dei spiritu obsignari possit. Quemadmodum maris fluctus non facile formã recipiunt ullam, eo maximè tempore quo à uentis exuscitantur, horrendumq; in modum perfracti remugiūt: ita sane mugis potius quàm oras, si anceps oras. At nunc alium inquiramus sensum, pertritum quidem illum, atque ab omnibus fermè sic intellectum. Volunt peccatum id esse ad mortem, pro quo sanando nefas omnino sit Deum rogari: uoluntq; illud intelligi, quòd aliàs peccatum in spiritum sanctum nuncupari legimus: quodq; definiunt ad illos pertinere, qui Christi fidem iam receptam deserunt, aut ultroneis cõmaculant superstitionibus, aut Christo penitus reiecto, illius amplius non parent legibus. Quandiu igitur in uoluntaria perseuerant à Deo defectione, cõculcantq;, ut ait Paulus, filium Dei: & sanguinem testamenti, in quo sanctificati sunt, pollutum dixerint, spirituiq; gratiæ contumeliam fecerint: hoc est, gratiam quam in Christo esse norunt refutaauerint, perdit omnino sunt, atque ulla sine spe ueniæ à Deo repulsi. De his quidem illud dici existimo

in

in Hieremia: Tu noli orare pro populo hoc, nec assumes pro eis laudem & orationem, & non obstitas mihi, quia non exaudiam te. Nónne uides quid isti faciunt in ciuitatibus Iuda, & in plateis Hierusalem? Recedam ab eis, quia omnes adulteri sunt, & coetus præuaricatorum: de malo ad malum egressi sunt. Ecce effigies suapte sponte recedentiũ à Deo iam cognito: en terrifica in illos comminatio (quos impoenitentes uocant) emissa. Non exaudiam, inquit, te. Cæterum Iudæ ciuitas sancta est ecclesia. Plateas uerò Hierusalem, loca ea esse reor, in quibus pacem illam sublimem, qua sedatis prorsus appetentijs in animo effrænis, Deum contemplamur, suum habere domicilium par esset. Sed nónne uides, ait, quid isti faciunt? nunquid spelunca latronum facta est domus ista? filij colligunt ligna, & patres succendunt ignem. Atque hunc ad modum & parentum & liberorum uno facto uolumine omnes propemodum in id conspirant, ut polluant templum sanctum Dei. Pro huiusmodi igitur fidei contaminatoribus, ultroq; perseverantibus in malitia, atque ad hostes transfugis, quis nam sedatè fidentérque orare unquam poterit? Non pro his, inquit, roget quis, sed pro illis tantum, quos uel ignorantia, uel imbecillitas ad casum impulit. Et quidem

Omnis iniquitas peccatum est, & est peccatum non ad mortem.

Tanta, inquit, est peccatorũ diuersitas, ut in omni quantalibet parua legis transgressione peccatum incurramus: quicquid enim à suprema recedit iustitia, peccatum est: uerum non pauca esse peccatorum discrimina non ignoramus. Est quidem peccatum ad mortem, hoc est, quod admissum affert mortem, & condonari minimè solet: ut de his loqui consueuimus, qui semel illuminati, ultrò in Spiritum

Spiritum sanctum iniurijs sunt, peccantq; de industria, atq; ab agnita pridem ueritate sponte deficiunt. Est rursus peccatum non ad mortem, ut ferè illa sunt, sine quibus in hoc uiui posse mundo nõ est qui in seipso non experiatur, atque hæc ut perpetratu facilia sunt, ita quotidianis delentur precibus tum nostris, tum cæterorum, quibus cum degimus in fidei communicatione.

Sed scimus quia omnis, qui natus est ex Deo, non peccat: sed generatio Dei conseruat eum, & malignus non tangit eum.

Generationem Dei, gratiam uocat, qua quis suffultus quomodo in morbum aliquem capitalem prolabi poterit? Gratia, inquit, Dei conseruat eum, quin & malignus non tangit eum: hoc est, ne leue quidem commercium cum domino illo maligno & impuris, nempe dæmone peccatoq; ad mortem habet. Cùm quis ex Deo se natum esse intelligit, semenq; diuinum in filijs Dei per gratiam ingeneratum non aspernatur, perstat in acie intrepidus, nihilq; tam horret in uita, quàm ut dissimilis suo inueniatur parenti. Nam Christus per quem regenerati sumus ad uitam, semel mortuus est, ac reuixit non amplius moriturus; ita & nos à tam nobili non degenerantes stipite, mortui semel per baptismum, ad uitamq; cum Christo experrecti ac exuscitati, illud ne iterum agemus, propter quid Christo esset iterum moriendum? Id planè nos uelle significamus, ubi nulla interposita requiete, ad perpetranda scelera promptiores sumus, quàm ut ullo diuini timoris fræno cohiberi posse uideamur. At tanta felicissimi huius est uirtus seminis, (seu gratiæ, seu gratuitæ regenerationis appellare libeat) ut ea si quis donatus fuerit, uix lubens, ex animoq; ad peccatum accedat. Cùm itaque omnis legis transgressio (ea est iniquitas) peccatum sit, omnesq; ubique

ubique gentium homines in eundem offendant lapidem : danda est opera , simul ut omnibus connaturale penè factum sit ob uitiatam naturam , ut peccent , ne peccatis adeo tenaciter uoluptuoseq; inhæreamus , ut absque fiducia ueniæ hac ex uita demigrare necesse sit. Hoc peccati genus à morte proficisci , atque in mortem desinere quis non fateatur ? Quapropter horrendam illam esse legis præuaricationē ducimus , & mortiferam , cùm quis ita in peccatis (illis præsertim quæ in odiorum simultatumq; pertinacia, nec non in dura & obstinata defectione à fide, ueritateq; cognita uersantur) induruit, ut quemadmodum uiuens implacabilis fuit, sic moriens inexorabilem inueniat iudicem. Pro eiusmodi deploratis animis quis Deum roget ? Ergo pro his tantum orare conuenit , qui in Christi fide atque dilectione uitam cum morte commutauere. Hi quidem quantumuis blandè ac sèue à mundi illecebris aut odijs ne firmo adhæreant Deo mentis robore, impetantur : à iam tamen concepta de Deo fiducia , persuasioneq; & amore , ne pedem quidem secedunt : sed in dies aucti magis in Deo , cum apostolo illud quod sequitur de se quoque dici posse non dubitant :

Scimus quoniam ex Deo sumus, & mundus totus in maligno positus est. Et scimus quoniam filius Dei uenit, & dedit nobis sensum , ut cognoscamus uerum Deum , & simus in uero filio eius.

Tria hîc narrat apostolus. Primùm quidem certitudinis persuasionem more suo asserit : deinde mundum totum innumeris obnoxium esse malis replicat : postremò quid è Christi aduentu sperandum fuit aperit. De certitudine nonnulla in superioribus & prolixè , & ut mea fert

fert opinio, necessariò diximus: atque illam fuisse Ioannis mentem, nuncq; esse ecclesię existimamus. Ab huius sanè iudicio ac censura pendere tum uolo, tum si qui sunt, quibus aliter persuasum sit, quibusq; propria magis commenta arrident, quàm ecclesię definitiones, ac decreta, tam illorū execror ingenia & nouitates, quàm quis alius. Magis quidem ecclesię, quàm ipsis meis aliqui charissimis ac pijs parentibus debeo. Ab illis enim carnem hanc moribundam accepi, & mundum: ab ecclesia uerò Christum. cùm Christum dico, bonorum omnium æternorum copiam cumulatissimam intelligo. Caro enim per se ac mundus quid insidiarum? quid quocunque me uertam non obijciunt rerum earum, quæ ab innocentia me retrahant uitæ? Verùm ab istorum fascinatione atque præstigijs me Christus eximit: qui hac de causa mundum hunc perditū & malignum inuisit, quò nos attonitos, cæcutientesq; ac stupidos, è tenebris, atraq; errorum caligine ac nocte extraheret: sensumq; dudum, atque intellectum obtenebratum, dira q; phantasmatum irruptione confusum, redintegraret: itaque restitueret, ut omisso mundo uerum illum esse Deum, qui in uero habitat, cognosceremus. Ipse quidem uerus est Deus, uerus est & Pater: uterque uerus atque unus Deus: quandiu enim per fidei doctrinam in Patre sumus, tandiu in eius sumus ac uiuimus unigenito. Siquidem

Hic est uerus Deus, & uita æterna.

Deus quidem est, quia omnipotens. Verus item, quia unus: atque hic tam potens, tam uerus, tam unicus, ipsa est uita æterna. Hoc est, ob id uenit in mundum, ut suo concessio lumine, tot inter mundi aduersa nihil aliud quàm ipsummet quæreremus. Vnde si quid nobis hac in pugna periculosa & cruenta cum mundo succedit

dit ex animo, optatisq; potimur, id totum sit Christi, qui Deus est uerus: cætera uerò quæ uel in mundo sunt, uel intra nos, & falsa, & caduca, & imbecilla, speramus ne tam uitreis ac debilibus medijs, ut sunt mundi præsidia, aut humanarum uirium, addo & mentium effugia, posse nos aliquando tantas adipisci diuitias, ut est uita æterna, absque Christo, qui ut fortissimus atq; omnipotens est suorum tutor, ita præmium uerum est ac finis? Ipse nanque est uita æterna. Ergo cum Christum, nostrum esse Deum, nostrum amorem, nostrum arbitrium, nostram uoluntatem, & uolumus, & fatemur: tum uitam eundem esse quoque æternam, quam nostro amore, nostro arbitrio, nostra uoluntate adire cupimus, fatemur, & prædicamus. Ideo si quem uideris sua fide, suis uotis, suis sacramentis, suis uigilijs, suis eleemosynis uitam æternam quærere, sed à Christi uita & imitatione abhorrere: hunc dicas toto errare itinere. Nam nihil aliud æternam esse uitam ducimus cum Ioanne, quàm Christum ipsum. Eam ob causam ut quærat aliam, nullam tamen tam compendiarium & necessariam ad assequendum quod optat inueniet uiam, quàm si Christum induerit. Quare Paulus commemoratis semel quæ ad mundum pertinent illecebris, remedium, quo effrænis illius libido coherceri possit, mox attulit: Induimini, ait, dominum IESUM Christum, & carnis curam ne feceritis in desiderijs. Hinc, reor, infinitæ illæ ac multijuges sectarum opiniones non solum in regionibus ac regnis, sed etiam in paruis oppidulis & uicis emerlere nostra hac tempestate, quòd Christi uita posthabita per deuia à plerisque erratum sit. Etenim dum suam sibi quilibet statuere conantur iustitiam, iustitiæ Dei, ut queritur Paulus, non sunt subiecti. Oro, quid nos aliud tam procul à præmonstrata uia sinceritate per Christum deturbauit? nōne cruoris eius, unde
nostra

nostra coorta est iustificatio & meritum, obliuio? Esto, uitam speras posse te aliquando beatam assequi: laudo, tuamq; non sperno fidem. At tu interim uide quibus id tentas medijs. Si quidem tuæ istiusmodi fidei annexus est Christus, iam tu beatus: quandoquidem nihil aliud uitam esse beatam atque æternam definit Ioannes, (ut diximus) quàm Christum habere. Stultissimi sunt igitur homines, qui æternam uitam efflagitantes quærentesq;, cuncta ferè prius quàm Christum admittant periclitantur. Vnde aut serò, aut nunquam sui fiunt uoti compotes nonnulli ex his maximè, qui totam ætatem in asperitate uitæ, legumque priuatarum iugo, alioqui honesto, commacerantes, nihil aliud quàm cursum ullo absque prouentu consumunt. Causa? Quoniam neglecta Christi uita, quæ in mundanarum rerum despicientia uersatur in primis, suis illis solùm delectantur uitæ exteræ mercimonijs, in illisq; conquiescunt. Auésne, ô amice, quæ sit uita æterna tibi exponi? Audi quid de Christo asserat Ioannes: Hic est uerus Deus, & uita æterna. Vísne breuiorem, etiamnum præter hæc tanquam laconisimum, audire definitionem? Modum uerò qualem nobis statuimus? Aut quid, quò tam sublimem nancisci queant uitam, profitebuntur homines? Vitam certè Christi. Ergo ipse uia est, & ueritas, nedum uita. Nam ipse uerus est Deus, ut inquit Ioannes, est & lux. Imo sol ipse autor lucis, ex qua sensus datus est nobis, ut cognoscamus uerum Deum, (is est Pater) & simus permaneamusq; in uero filio eius. Siquidem ad ueram diuinorum cognitionem perueniri posse absque Dei luce ac ductu, quis unquam uel sibi uel alijs persuasit? Ad summam, ne agam de singulis, Christus uita ea est, ad quam adipiscendam contendunt hi, qui sanctis Ecclesiæ ordinationibus seruatis & decretis, Christo solo nituntur. Hinc modus attingendi metam, illius est uita.

L

Quapropt

Quapropter si uitam æternam expetimus, quem finem cursus intuebitur? nõne Christum? Si modum, si uiam, si rationem perueniendi inquirimus, num Christo quidpiam anteponemus? Errant itaque miserandum in modum qui diuerticula alia quærentes, aut Christum prætereunt, aut illa cum Christo necessariò cõiungunt. Ipse sanè uia est solus, per quam tutò itur ad uitam, cuius autor ipse est, ac summa: imò absque illo nulla esset uita. Is unus itaque adorandus, unus quærendus, unus amandus: quia sine illo non ulla potest esse uia, nisi obliqua: nulla uita, nisi misera: nullus amor, nisi foedus & exitialis: nullum bonum, nisi fictum. Ergo cùm talis sit noster dominus ac Pater,

Filioli custodite uos à simulacris.

Quod de Vero in particula iam dicta edisserunt nonnulli, haud operæpretium mihi admodum uisum est huc afferre. Nam utrum ex Græcis Deum addas uel ne, quid ad sensum? Modò enim Patrem, iuxta & filium in uocibus illis (ut cognoscamus uerum Deum, & simus in uero filio eius) intelligamus, sat est. Diuus tamen Hilarius hunc ita locum ordinat, ut intelligamus uerum, & simus in uero, in filio eius **I E S U** Christo, hoc est, per filium eius **I E S U M** Christum non solùm nouimus uerum, sed & in uero sumus. Et qui certè in uero manet perseueratq; in Deo ipse manet, siquidem Deus solus uerus est. Ac plus quidem est esse in uero, quàm uerum nosse. Id ferè compertum, partem primam ad Patrem pertinere, postremam ad filium. De quo illud est dictum, Hic est uerus Deus, & uita æterna. Quanquã non desunt qui & hanc particulam ad Patrem referunt, Quem nouimus, in quo & sumus per filium. Verùm nobis placuit de filio interpretari cum diuo Hieronymo. Sic ille in Esaiaë commentarijs: Venit, inquit,

quit, filius Dei, & dedit nobis mentem ut cognoscamus uerum, & simus in uero filio eius I E S U Christo. Iste est uerus Deus, nempe Christus, & uita æterna. Sed de his, quæ ad sensum parum habent momenti, plusquam satis. Nunc quod restat epistolæ, decurso iam studio, absoluamus. Filioli (inquit) custodite uos à simulacris. Amen. Tametsi enim de deorum cultura, de qua illud est, Et adulterabantur in ligno, Ioannem hîc intellexisse arbitror: aliud tamen simulacrorum genus etiam, quàm sit testaceum, aut ligneum, spectasse credo. Ab illo quidem suæ tempestatis idololatrias potissimum deterrere uoluit, ab isto uerò nostri æui hypocritas, illosq; de quibus cum Sardanapalo is potest esse tumultus, Ede, bibe, lude, post mortem nulla uoluptas. Hi fanè omnes licet neque Veneri, neque Baccho, neque Cereri, fictiles erigunt statuas & simulacra: Venerem se tamen & Bacchum, & Cererem, & si quid turpius excogitauit antiquitas, pro Deo habere spurcissimis atque adeo superbis præ se ferunt moribus. De his puto sensisse dominum I E S U M in diuitis parabola. Quid faciam (inquit) quia non habeo quo congregem fructus meos? Et dixit: Hoc faciam: Destruam horrea mea, & maiora faciam, & illuc congregabo omnia quæ nata sunt mihi, & bona mea. Et dicam animæ meæ, anima habes multa bona, posita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, epulare. At tu dines auare ac fordide, uide & contremisce ad eam quam de te laturus est sententiam arbiter uniuersi: Stulte, ait, hac nocte animam tuam repetent à te, quæ autem paraasti cuius erunt? Nulli dubium quòd sic malè persuasis nummus deus est, ager item, horreum, penus, equorum seruorumq; multitudo, & ipsa demum gemmarum arcula, quemadmodum alijs uel scortum, uel pufio, uel ipsa omnino uxor, pellexue uxoris. Cùm rem quidem aliquam ita effrænè diligis,

diligis, ut Deum pro illa adipiscenda seu potiunda offendere non uerearis : res ea tibi actutum pro Deo colitur, siue illa sit animata, siue inanimis : ut aurum est, dignitas, magistratus, signa, tabulæ, atque id genus alia, in quibus uel ipsi nonnunquam insaniunt religiosiores. Hi quoque, qui ferunt clauem scientiæ, ut ait Christus, Desunt ne etiamnum idola in mundo? Restant hypocritæ, quorum Deus propria est existimatio, ac mentita fucosaq; sanctitatis aura, & opinio. Sunt & in hoc numero supersticiosi, uiriumq; humanarum plusquam par est sagaces (ut sic loquar) metatores. Hi enim uel arbitrium, uel uoluntatem, uel iustitiam propriam & merita non aliter colunt, fereq; illis sacra faciunt, atq; olim magnæ Deæ, priscae illæ Romanorum sceminæ adolere thura consueuerant. O stupidam mortalium ignorantiam : siccine in ipso beato solis limine cæcutitur ac erratur? At iam demum (ut finiam) Christus lumen est ac sol. Vita rursus, ac uia ad uitam: cætera autem, quæ haud parui faciunt homines, uel superflua omnino sunt, uel gradus quidam ad uitam debiles : totum enim robur salutis in ipsa positum est uita, Christo **I E S U**, ne quæ debentur partes capiti, membris attribuamus.

Habent nihilominus & membra suas functiones, suos gradus, sua officia : sed eousque tamen, ne quid capiti derogetur. Ab ipso quidem sumus, uiuimus, mouemur, alioqui saxa futuri, aut cespites, si uel paulum quidē ab ipso diuelleremur.

Amen.

*

F I N I S.

